

ج - جبارلی

حکایه لر

ج. جباری

حکایہ

جعفر جبارلی (۱۸۹۹-۱۹۳۴) آذربایجان سووِت ادبیاتنین گورکملی
نماینده سیدیر. آز عمر سورمه سینه باخمایارق زنگین ادبی ارثه مالک اولان
جعفر جبارلی نین ایلک شعرى «بهار» ۱۹۱۵-نجى ایلده «مکتب» ژورنالیندا
درج اولونموشدور. همین ایلدن باشلیاراق شعر و حکایه لری ایله مطبوعاتدا
چیخیش ائدهن جعفر جبارلی تزلیکله استعدادلی بیر یازیچی و شاعر کیمی
گنیش شهرت قازانمیشدیر.

جعفر جبارلی نین یارادیجیلیقینین چیچکلنمه سی ۱۹۲۰-نجى ایلدن سونرا
باشلانمیش، همده اونون قدرتلی استعدادی دراماتورگیا ساحه سینده ئوزگنیش
میدانینی تاپمیشدیر. محض بو ایللرده او، بیز-بیرینین آردینجا ئوزونون
مشهور درام اثرلرینی- «آیدین»، «اوقتای ائل اوغلو»، «اود گلینی»؛
«سهویل»، «آلماس»، «۱۹۰۵-نجى ایلده»، «دونوش»، «یاشار»

وس. پيه سلرينى، كينوسنارى لرينى، اوپرا ايچون مختلف ليبرتولارينى يازير،
شكسپير، شيللر، تولستوى، گوركى نين بير سيرا اثرلرينى ترجمه ائدير.
اوخوجولارا تقديم اولونان بو حكايله لر جعفر جبارلى نين زنگين ادبى
ارشدن كيچيك بير نمونه دير.

منصور و سستاره

بهارین اورتا آیی ایدی. شهرین کناریندا اولان بویوک بیر باغچادا، هر یرده اولان کیمی، آغاجلار گویریب یارپاق آچمیشدی. بو باغ دولتلی آدمین دگیلدیسهده، لاکن صاحبی آصلان چوخ چالیشقان اولوغو ایچون، هرگون ئوز روزوسونو قازانیب کلفتی ایله باهم بختیار یاشاییردی. آصلان باغچایا چوخ قوللوق ائلهدیگی ایچون، باغ شهرین بوتون باشقا باغلاریندان گوزهل ایدی. هر طرفده آغاجلار، سرولر، چنارلار، آلمان، آرمود، گیلاس آغاجلاری قایدا و نظام ایله اکیلیب، آرالاریندا آلچاق گوی اوت بیتیمیش ایدی. باغچانین اورتاسیندا بیر حوضا دورد بالیق بوراخیلیمیشدی که، دورولوغوندان نور کیمی پارلایان سویون آراسیندا جلد حرکتلری ایله شاد اوزوردولر. سویون ظریف شفقلمی حوضو احاطه ایدن یاشیل آغاجلارین اوستونه دوشوب کچنده، ایلدیریمایله بزهدیگی ایچون، بو لطافته تماشا ایدهنی قوهی برقییه کیمی متأثر ایلدیردی. آغاجلاردا جوربه جورگوللر آچیلیب صحنهی آسمانا باخیب گولوردو. خفیف اسن هوانی کیمی بلبلان خوش الحانین حزین نواسینا قاتیشیب، ماهر بیر موسیقیشناسین بئله چالا بیلمهیهجکی لطیف هوالار چالیردی.

هله بو لطافتین اوستونه هر سحر صاف هوادا پریشان ساچلارینی کورکلرینه ئورتوب خرامان-خرامان سیر ایدرک، طبیعتین بو گوزه‌للیک و لطافتینه تماشا ایدن بیر قیزین بخش ایتدیگی منظره‌ی فرح افزانی

آرتیراندا، باغچا دنیا اوزونده یارانمیش ایکینجی بیر جنت، قیز ایسه دنیا بهشتنی تزیین ایتمکدن ئوترو سمدان انمیش بیر ملک اولدوغو آشکار گورونوردو. قیز شیرماهی کیمی آغ اللرینین بیرینی شاماما کیمی قالخمیش دوشونون آلتینا ووروب، او بیرى الی ایله هردن ساچلارینا نظام ویریردی. نازیک ایپک کوینگینی حزین-حزین مه ووران بهار هواسی یئلندیردیکجه. کوینگ یئلله نیب همان دنیا حوریسینین سود کیمی آغ بدنینی یئلله ییر، قیز ایسه، اونسوزدا سرو ایله رقابت ایلن بلند قامتینی یوکسلدیب، آهولار کیمی تصویرى ناقابل بیر نازو نزاکتله یریمیوردی.

بو نزاکتی ایله نازنین قیز حوضون کنارینا یتیشیب ان ظریف خوش رایحه و یاناقلاری کیمی قیزارمیش بیر قیزیل گول دریب، شیرماهی الی ایله آبدار لبلرینه یاخینلاشدیراراق، گولون یارپاقلاری اوستونده آلماس قطره سی کیمی پارلایان شبنمه روزگاری گولدن داها ظریف اولان دوداقلاری ایله امهرک، بیر وحشی مارال جلدلیک و قاری ایله حوض اوستونه آتیلیب، قورولان کورسونون اوستونده اوتوردو. حوضون کنارینا آتیلاندا، دوشلری بهار یارباغی کیمی اسب انسانین اوره گینی دخی تیتره دیردی. نازنین اوتوروب آتیلاندا، آی کیمی پارلایان اوزونه توکولموش ساچلارینی باشینین حرکتی ایله چگنینه توکهرک، ایری وقارا اولدوغو حالدا، بیر پیاله نورکیمی شفق ساچان گوزلرینی حوضدا اوزهن بالیقلارا دیکدی.

آه، طبیعتین سحر وقتى بو باغچادا یاراتدیغی لطافت، ظرافت و منظره ی فرح افزاین یوزده، مینده، حتی میلیوندا بیرینی تصویر ایتمگه بو ساده قامیشدان یاییلمیش عاجز قلمده قنرتمی اولاجاق؟ هیهات، یوخ و ینه یوخ!.. انسانلاری متمدن اییب دنیا لاری، دریالاری، صحرالاری، حتی آسمانلاری بئله عاجز انسانلارین تحت تصرفینه و تابعلیگینه کچیرن قلم آغ کاغذ اوزرینده قارا سطرلر یازماقلا، قوه ی برقییه دن داها مدھش، داها قورخونج سلاخلار یارادیب، انسانلاری آی و زهره لرله بئله بحث ایتمک جسارتینه مالک ایلن قلم، گوزهل، آباد بینالاری ویران، لاکن ویران، خرابه یرلری آباد و لاله زاره

دونده رن قلم!.. بو گون طبیعتین یار اتدیغی بو منظره ی فوق العاده قارشیسیندا عاجز، مات و متحیر!!!

قلمین بئله عاجز و بی اعتبار لیغینی گورنده رساملارا ال آتاق! عجا، هانسی رسامدیرکه، حوض کناریندا اوتوران نازنین قیزین گول کیمی قیزارمیش یاناقلارینی، یوخودان تازا آیلدیغی ایچون آهو باخشی ابله قیریمسین، بالیقلا باخان گوزلرینی، ظالم جلادلار شمشیری کیمی جان آماغا حاضر اولان قاشلارینی لایقینجه تصویر ایده بیلسین؟ هانسی رسامدیرکه، ماهر لیکنه مفرورا، او قانی آخاجاق قدر ظریف و قیرمیزی اولان دوداقلارا، او خوش رنگ گولون یاپیشیب بیر-بیریندن سچیلمه دیگینی تصویر ایده بیلسین؟ هیات، ینه یوخ! اونلاردا! اونلاردا عاجزا مات و متحیر!

عجا بو قیز کیمدیر و کیمه قسمت اولاجاق؟!
بو قیز اصلانین اولوب، آدی ستاره ایدی. ایولرینده دورد آدام یاشایردی. بیر هیمن قیز، آتا-آناسی و بیرده بو قیزین منصور آدلی بیر گوزله عمیسی اوغلو.

منصور آلتی یاشیندا ایکن، آتادان و آنادان یتیم قالمیشدی. آصلان اونو گوتوروب ئوز حمایه سی آلتیندا ساخلایارق، منصورون علمه هوسکار اولما-غینا رغما اونو اوخوندوروردو. منصور بویوک بیر هوسله اوخوماقلا برابر چوخ زیرک و تیزفهم اولوغو ایچون، عارف اولانلار گله جکده بو یتیم جوانی گوزله سعادت گوزله به جگینی بیلردیلر. منصور اون سکیز، اما ستاره اون بش یاشیندا ایدی. ستاره ده اوخویوردو.

آصلان همیشه، حتی اوشاقلیقدان بو وقته قدر بونلارین مهربان دولانماغینی گوروب:

— ستاره! سنی منصوره ویره جگم!—منصوره ده:—منصور! اوخو، اوغلو، ستاره ننی سنه ویره جگم،—دییه هر ایکسینی اوخوماغا هوسلندییردی. لاکن ستاره نین او نازنین بدنی اوخوماغین محنت و جفا لارینا دایانما دیغی ایچون، منصور ئوز درسیندن سونرا بویوک زحمتلرله ستاره نین اوخوماغینا چالشیب، گله جکده اونونلا بیر یرده دولاناجاغینی نظره توتاراق، مین مشقوله درس لرینی

ئوگرەدەيدى. ستارەدە منصورو چوخ سۇيىردى. ھلە اوشاقلىقدان آصلانين سوزلىرى بو ايكي جوانى ھوسلندىرىپ، بىر-بىرىنە محبت زنجىرى ایلە باغلايدى.

ھر ايكي جوان گوندە باغين ايچينە چىخب سىر ايدىردىلەر. ھلە ايكي ایل بوندان قاباق حوضون كنارىندا اولان ھوندور چنار آغاجينين دىيىندە بىر-بىرىندن آيرىلماماغى عھد ايتمىشىدیلەر.

بودور، ايكي آى ايدىكە، ستارە معلملىك سنزى آليب قورتارمىشدى. اما منصور درسىنى تاماما يتىرمك ايچون ھلە بش ایلدە اوخومالى ايدى.

اما ھىچ كس سوروشمايىر كە، بس منصور ھانى؟

آھ، منصور! بدىخت جوان ھوندور چنار آغاجينين دىيىندە محزون وغمگين اوتوروب، بهار بولودوكىمى گوز ياشلارنى آخىداراق، ھردن بىر ملول-ملول ستارەيە طرف باخب، حزين و آغلار بىر سسلە:

— آھ! ظالم زمانە، رحمسىز دووران، وفاسىز عورتلر-دييە آغلايىر.

بس منصور نيە تك اوتوروب آغلايىر؟

بودور، آلتى آيدىر ستارە عھدىنى سيندىرىپ منصور ایلە دانىشماق بئلە ايستەمىر. ھلە چوخدان آتاسىنا دىمىشكە:

— من منصورە گىتمك ايستەمىرم، قونشوموزدا اولان دولتلى سلمانين اوغلو حسنە گىتمك ايستەيىرم...

آصلان بوندان محزون اولوب، نہ قىر حسنين بىعار قماربازين بىرى اولدوغونو دىيەر ك، ستارەيە نصيحت ايدىردىسە، ستارە ايشىتمك بئلە ايستەمەيىپ:

— من منصورە دگىل، حسنە گىدەجگم!-دييە تاكيد ايدىردى. زىرا ستارە گوروردوكە، منصورون ايلندە بىر دولت يوخدور. كىم بىلىر بش ایلە ئولەجك ويا قالاجاق؟ حسن ايسە، دولتلى اولدوغو ايچون ھر گون ستارەيە بخشىلر آليب كتىرىدى.

آخر الامر آصلان ناچار قالب، ستاره‌نن سوزلرينه راضی اولماغا مجبور اولو. بودور، نشان گليب، صاباح طوی اولاجاق، او بیرری گونده گلین گیده‌جکیر.

بیچاره منصور بو آلتی آیدا، علی‌الخصوص بو بیر نچه گونه دیوانه کیمی اولموش، الینده پول، یاریندا وفا اولمادیغی ایچون، هرگون بو آغاجین دییینده اوتوروب جان‌یاندیریجی ناله‌لرله آغلاییردی. بی‌وفا ستاره بو ناله‌لری ایشیدیب، بو قانلی گوز یاشلارینی گوروردوسه‌ده، سنگ دلانه بیر طورله یانیندان کچه‌رک، اوطرف—بوطرفه گیدیب، هله بیر قدر استه‌زایانه نازلارلا منصورون یارالارینا دوز سییردی. بیچاره منصور ایسه اونلارا مقابل آغلاماقدان باشقا بیر چاره تاپمیردی. چوخ وقت بیچاره آصلان بو ناله‌لری گوروب، منصورون یانینا گلیب:

— اوغلوم، منصور، هُج آغلاما! من سنین ایچون ستاره‌دنده گوزهل بیر قیز تاپارام! سن سؤگیلی قارداشیمین یادگار یاسان. —دیهه اونا تسلی ویره‌رک، گوز یاشلارینی سیلیب ایوه آپاریردیسادا، منصور ساکت اولماییب، عمیسندن آیریلان کیمی ینه اوتاغین قاپیلارینی باغلایب آغلاماغا باشلاردی. آرتیق ستاره‌یه یالوارماقدان باشقا بیر چاره قالمادی. بوگون ان آغیر و قورخونج قملره جسارت ایتمیشدی. بلکه یالوارماقلا ستاره‌نن اوره‌گینه رحم دوشسون دییه، بوگون آخرنجی قطره حیات درمانینی ایچه‌جک! ساغلاماسا؟ آخرنجی چاره‌نی یالوارماق بیلیب، یالواراجاق. «یوخ!» —دیهسه نه اولاجاق؟ دوشونون! البته‌که، انتحارا..

بودور، یاریم ساعاتا قدر کچدی، ستاره اولکی وقاری ایله حوضون کناریندان آتلیب ایوه طرف یریمگه باشلادی. منصور پوزقون، ذلیل بیر حالدا قالغیب اونون کچه‌جکی یولدا دایاندی. ستاره بونون یانیندان کچنده، منصور ذلیل دیلنچیلر کیمی هر ایکی الینی بیر طور سفیلانه ایله ستاره‌یه طرف اوزادیب، ایکی دیزی اوسته یخیلیب:

— ای گوزه‌لیم، منه رحم ایت!!! —دیدی.
اما بورادا ستاره اونا چاتیپ:

— یول ویرا—دییه اونون یانیندان کچیپ گیتدی.
منصور اللری بیر قدر گویده قالیپ، مظلوم—مظلوم ستاره‌نین دالینجا
باخاراق، بی اختیار گوزونون یاشی آخیردی. ستاره ایولرینه یول آپاراجاق
آچاق پیلله‌نین اوستونده بیر الینی قاپیسا اوزاداراق، باشینی ایسه چویریب
منصوره باخیب، ینه اولکی وقار و وحشیلکله سنگ دلانه ایوه گیردی.
منصور دیزی اوسته اوتوروب باخیردیسادا، هنج بیر شئی گورمه‌ییپ،
بوخو ایله اویاقلیق آراسیندا ایدی. ستاره ایچری گیرنده منصور بی اختیار
اوزوقویلو یره یخیلدی. آرتیق منصور اویاق دگیلدی. هنج بیر شئی دخی
گوروب ایشیتمیردی.

بیچاره منصور نه اطرافیندا بهارین خفیف بادهاوسی ایله اسیب خفیف—
خفیف اویولدا یان یارپاقلارین اویولتوسونو. نه حزین—حزین ناله‌لی گول
باشینا فیزلانان بلبلرین نواسینی ایشیدیردی. حتی عمی‌مینین باغچانی بیر
ایدنده، بونو گوروب یانینا گلدیگینی گورموردو. عمیسی منصورون حالینی
گوروب، اودا آغلادی. عزیز قارداشیندان یادگار قالمیش منصورو—ایستکلی
بیر آدمینی تورپاقلار اوستونه سرلیمیش گوروب:
— بیچاره منصور! عزیز اولادیم! من سنین سعادتینی یوکسلیپ،
استقبالینی پارلادا بیلمه‌دیم!—دییپ، بی اختیار گوزلریندن یاش توکولوردو.
حقیقته‌ده هرگاه آصلان جان باهاسینا بئله اوتوراجاق بیر چاره
تاپسایدی، ئوز جانینی اسیرگه‌مه‌ییپ، منصورو بو درددن آزاد ایدردی. اماکه،
فایدا یوخ ایدی. آصلان محزون بیر حالدا منصورو قالدیریب ایوه گتیره‌رک،
ئوز رختخوابینا سالدی. بیر قدردن سونرا منصور آجی و حزین بیر اینیلتی
ایله آیلاراق، ئوزونو ایوده گوروب قالغدی. عمیسی و عمیسی آروادی
یاتاغینین یانیندا اوتورموشدولار. بونلار گیتدیلر. منصور ئوزونو توخدا
بیلمه‌ییپ زار—زار آغلایردی. نهار اولسو. گون اورتا اولسو، گون غروب
اگیلدی. منصور هله‌ده زاریلدا ییردی.

اوج گون ایدی که، هنج بیر شئی ییمه‌میشدی. گون باتدی، منصور بیچاره
هنوز امیدینی کسمه‌ییپ، دوباره باغا گلهرک، همان چنار آغاجینین دینینده

اوتوردو. بیر او قدر کچمه‌دی‌که، اوزاقدان ستاره‌نین آی کیمی پاریلدایان
حقتی گوروندو. ستاره یینه کچمیشکی ناز-نزاکت و وقارلا گلیب حوضون
کناریندا اوتوردو. منصور ملول-ملول بیر قدر اونا باخیب، قوورولاندان
سونرا، آرتیق دایانا بیلمه‌ییب قالغدی‌که، اونون یانینا گله‌رک، یالواریب
ئوز دردلرینی دیسین...

لاکن بو حالدا دیوارین اوستوندن حسن آشیب، حوضون کنارینا گلدی.
منصورون ایسه دیزلرینین طاقتی اوزولوب، ئوز یرینده چیرپیندی. حسنین
کوبود و ناهموار اللری ستاره‌نین صراحی‌گردنینه توخوناندا، سانکه منصورون
اوره‌گینه ایلدیریم توخونوردو. نه چاره؟ بیچاره منصورون آغلاماق صداسی،
زاریلتسی و نواسی ایکی داش اوره‌کلی انسانین قهقهه‌لری آراسیندا ایتیب
گیدیردی.

انسانین سئوگیلیسی، ایستکلیسی، معشوقه‌سی اغیار ایله اوتوروب،
اویناییب گولسون، انسان ئوزو ایسه ناعلاج کناردا اوتوروب باخسین! اوندا
نه اولار؟

آه، آرتیق منصورون اوره‌گینده‌کی درد-غصه‌لری یازماییب، ئوزونوزه
محول ایدیرم. ئوزونوز دوشونوب منصورون غم و غصه‌سینین مقدارینی،
یاریم‌چیق‌دا اولسا، معین ایدین.

بورادا منصورون نطقی قورو یوب، دیلی آغزیندا فیزلانمیردیسا دا، اما
اوره‌گینده ده اولسا، بو سوزلری دییه‌جگی یقیندیر:

بو دوران گردشیندن سینه‌سی آل قان اولان کونلوم!
گجه-گوندوز ایشی آه و فغان، هجران اولان کونلوم!
گجه تا صبحه‌دک شمع اودونا پروانه‌تک یانیدیم،
ضیای شمعی ایسه، قسمت انسان اولان کونلوم!
گورن معشوقه‌نی اغیار ایله سیرو سیاحتده،
بو جنت باغی چشم زاریمه نیران اولان کونلوم!
عجب هجر آتشینه یانمیشام، طاقت گیدیب الدن،
فراق یار ایله بیت دلی ویران اولان کونلوم!

آمان، ای چرخ کج رفتار بسدیر، ال گوتور مندن!
یان، ای یاردلی اغیار ایچون جانان اولان کونلوم!

هرنه ایسه، ایکی ساعت قدر کچندن سونرا حسن ینه دیواردان آشیب
گیتدی. ستاره ایسه، بیر سرو کیمی خرامان گلیب ایوه طرف گیتمکه باشلادی.
منصور ایکینچی دفعه دورارق، اللرینی ستاره یه طرف اوزادیب، گوزوندن
سئل کیمی یاشر توکهرک، ستاره نین قاباغیندا دیزی اوسته اوتوروب دیتدی:
-ای بی وفا! باری بو بیر نچه کلمه سوزومه قولاق ویر!..

ستاره بیر طور وقار ایله دوروب، ایری قارا گوزلرینی منصورون اوزونه
دیکدی. منصور بو مرحمتدن بیر نوع طاقته گلیب گوز یاشی توکهرک، بیر صوت
ذیلانه ایله آه ناله یه باشلادی:

-ای بی وفا ستاره! ای بی اعتبار عمیم قیزی! سن منیمله همین چنار
آغاجینین دییمنده عهد باغلامادینمی که، بیر-بیریمیزدن آیریلمایاق، عجباً، نه
تز عهدینی اونوتدو! ای بی انصاف! آیا منه رحمین گلمه دی که. ایلرلر اوزونو
منیم حیاتی می زهرله ییب، منی هجران اودونا یاندیرماغا، دردو بلایه گرفتار
اٹله مکه راضی اولورسان؟ عجباً، سنده خانملارا مخصوص نازیک، مرحمتلی
اوره ک یوخمو؟ آه، ستاره! منی یاندیرما! منی ابدیلیک اولارق، هجران
صرای بی پایانین درنده و وحشی حیوانلارینین چنگال بی امانیتا سالما!
منی ابدیلیک اولارق بلا دریاسینین گرداب بی نهایه سیننه سالیب جوان
عمرومو، بارلاق استقبالی می قهر ظلمت مزاره یرلشدیرمه! منه رحم ایت!
آه، بی وفا! هانی او کچن گونلر که، سنینله بو آغاجین دییمنده و صاف
حوضون کناریندا شیرین-شیرین صحبتلره، درین-درین عشرترلره مشغول
اولوب، یوکسک بیر حیات ایله یاشاییردیق؟ اونلاری اونوتونمو؟ آه، بی
انصاف ستاره، بی مرحمت ستاره! اغیاری بو حقیر عمین اوغلونون اوستونه
آیاقلاندیرماق روامی؟!.

گوز یاشی منصوره دانشماغا مانع اولوردو. منصور ایسه تمام گوجو ایله
چالیشیردی که، اونو ساکت ایدیب، فرصت وار ایکن، سوزلرینی دیسین. لاکن

منصور ناحق چالیشیردی. گوز یاشلاری بیر سیل خروشان کیمی جوشه گلیب، منصورو سکوتا مجبور ایلیردی. آخرینجی گوجونو ییغیب، قانلی گوز یاشلاری آراسیندان:

— ستاره! بی وفا اولما! عهده وفا ایت! منی یاندرما! گل، گل، ای حیاتیمن زهره ای شمععداری! گل! گل! گل، ای استقبالیمن شمع پرتو نثاری! گل، گل، بی وفالغی ترک ایت! منیمله باغلادیغین عهدی سیندیرما! اغیاری کنار ایت! منی یاندرما! گل! گل!..

بورادا ستاره گوزلرینی منصوردان چکیب، چنارا طرف باخیب فکره گیتدی. منصور ایسه حیات ایله ممات آراسیندا جواب گوزله ییردی. بو جواب ئولمک، یا قالماق جوابی اولوب، منصورون گله جک حیاتی نین مقدراتینی بیلدیره جک ایدی. بو جواب منصورو یا گوزل بیر حیاتا، پارلاق بیر استقبالا یتیره جک، یا ابدیلیک اولاراق قارا تورپاقلار آلتیندا قارنلیق مزارا یرلشدیره جک ایدی. اما افسوس!.. قضا بیر فلک زده نی خلاص ایدیپ الیندن توتماز، برعکس: داهادا اونو درین-درین قویولارین دیبینه سالماغا چالیشلار.

بودور، ستاره باشینی قالدیردی. بیرده چنار آغاچینا باخاراق، اوزونو منصوره توتوب، گول یارپاقلاری کیمی قیرمیزی و ظریف دوداقلارینین آراسیندان:

— یوخ، منصورا منن سنه چاره اولای بیلمز. ئوزونه چاره تاپ-ادیب، بیر طور غرور ایله یولا دوشوب گیتدی.

بودا آخرینجی امید! بودا ضعیف صورته ایشیق ویرن امید. شمعی که، تزه دن سوندو. منصور ینه یخیلماق ایسته ییردی. لکن تمام گوجونو ییغیب، بیر آن اول حیاتیته قورتاریب بو جفالاردان خلاص اولماق ایچون قالغدی. متفکر ایوه گیریب، دالینجا قاپینی ئورتدو. دیواردا اولان خنجری گوتوروب سینه سینه قویاراق، آخرینجی دفعه فلکنن شکایت ایتمک ایچون آغلار گوزلرینی گویه توتوب، توتقون و دلسوز کلمه لرله تکلمه باشلادی:

— آه! ظالم زمانه! کجمدار دوران! بی وفا طالع!!! ای چرخ کجمدار! عجب، منیم بو بدبختلیگیمدن سنه بیر ثمره وارمی که، منی بو قنر درد و

محنته، عذاب و اذیتہ دوچار اٹلہ دین؟ عجا، منیم ئولومودن سنہ بیر ثمره وارمی که، هنوز دنیادان کام آلامیش، هنوز حیات و سعادتین زرین پیالہ لره دولورولموش شربتینی ایچمه میش منه ئولوم زهرینی ایچدیررسن؟ عجا، تمام جور و جفا، ظلم و عذابلارینی مدنن ئوترومو ساخلامیشلین که، اول یتیم، سقیل، سرگردان بوراخیب، ایندیوه بئله بیر بلایا دوچار ایلین، منی بیر کنارا آتاراق، یاریمی اغیارا نصیب ایلیم، قانیم سوسادین! آه، ظالم زمانه! بی وفا ستاره! ایندی راحت اولون! من دخی دنیانین شیرین-شیرین امیدلرینی گورمه میش، دنیایا الوداع دیب گیدیرم. راحت اولون که، من گلزار فرح فزالارین، سیر و سیاحتین، وقت سعادتین، نوازش فرح بخشاسین لایقینجه گورمه میش، اولب آبدارین شهد - شربت مثالین دیونجا اممه میش دنیایا الوداع دیب گیدیرم. راحت اولون! گل، گور، ستاره، خار ایتدیکین منصوروا!

بورادا منصور خنجرین اوستونه یخیلماق ایسته ییر. ساغ آیاغینی یردن گوتوروب، او بیرری آیاغینی دا اوزمک ایسته دیکده بیردن دایانیر، رنگی دگیشیب فی الفور چهره سینده بیر غلبه نین علامتی ظاهر اولور. خنجری یره چیرپاراق:

— یوخ، یوخ! یوخ! عجا، من ئوزومو ئولورمکله ظالمترین اوره گومی یاناچاق، یوخ! اصلا! برعکس، عمیم غصه چکیب غمکین اولاجاق، یوخ! آرتیق آنلادیم! بیر دریا که، منه بوی ویرمه سه، من اونا عمان دیمهرم، بیر بی وفا که، منی آتیب گیدیر، من نه سببه اونا محبت باغلامالییم؟ قوی گیتسین، آرتیق من اونون محبتینی اوره گیمدن چخاردیم. البته که، ضعیف آدمی مسری خستلیک دها چوخ متأثر ایتدیگی کیمی، انسان نه قدر ضعیف القول اولسا، ذلالت و بدبختلیک اونو دها دا آرتیق توتار. قوی گیتسین، آرتیق اٹله بی وفالارا یالوارمارام. مادام که، اومنی سئویردی، بیر بی عاری گوروب منی اونوتلو، من نه ایچون اونودا بیلیمیم؟ قوی گیتسین، بلکه اونو اورادا سعادت وخوشبختلیک گوزله ییر. گیت، ای بی وفا ستاره، گیت!.. آرتیق من ده سنی اونوتلوم. آرتیق من ده سنی ایسته میرم. سن منی یاندیردین، اما من سنین یانماغینی ایسته مه دیب،

سعادتە يەتمەگىنى ايسەتەيىرم. گيت! دخى مزده ئوزومه لازم اولان يولو تاپدەيم. بيليرم! گلر بير زمان كه، منەده فرصت دوشر، سزده منە محتاج اولارسان. او وقت من سنە پيسليك ايتەرم. گيت، بى وفا ستاره، گيت!.. آرتيق مزده سندن گوزومو چكيپ، سنى اونوتدوم. گيت، خوشبخت اولوب سعادتە يەتەن! اما بيليرم كه، بو ظلمون جزاسىنى گوره چكسن، گيت!!!

بورادا منصور خنجرى يريندن آسيپ، سانكى هئچ غمى يوخ، شاد و خرم اوتاقدان چخدى. البته كه، آصلان بونو گوروب شاد اوللو. منصور گزمگه گيديپ، آخشام ايوه قايتىدى. آرتيق ستاره گوزونه ساتاشيرسا، سئوگىلى يار دگيل، بير دوغما باجى كىمى اونا باخيب، سانكى باجيسينين اره گىتمگينه شاد اولوردو.

سحر اوللو، طوى اوللو. او بيرى گون ستاره گلين گيتى. پائيزدا منصور درسه باشلايب، داهادا سعى و غيرتله اوخوماغا باشلادى. زمان بير آرخا چاى كىمى آخيب، ايللر مرور ايديردى. آلتى ايل بو حادثەدن كچدى.

۱۹۱۵-نجى ايل مائى آينين ۱۶-سى ايدى. آخشام وقتى آصلانين باغيندا تقريبا ۲۱-۲۲ ياشلاريندا جوان بير اوغلان ۱۹ ياشيندا گوزەل و نازنين بير قيز ايله سیر ايديردى. بو باغين لطافت - طبيعەسى اوخوجولارا معلوم اولدوغو ايچون، تعريفينه حاجت يوخ. آنجاق اونو ديمك لازمدير كه، او وقتدن گوندن-گونه باغ داهادا دلگشا و فرح افزا بير منظره آليردى. باغدا گزن قيز ايله اوغلان هر ايكيسى گوزەلليكه بير-بيرينه رقابت ايديب، اوزلرى آى پارچاسى كىمى ايشيق ساچيردى. هر ايكيسى تمیز و نفيس آغ پالتار كييب، باغى سیر ايديرديلر.

كىمدير بونلار؟

بونلاردان بيرى منصور، بيرى ده اونون سئوگىلى آروادى سارا ايدى. ايكى ايل ايدى كه، منصور تحصيلىنى تمام ايدرك، مهندس وظيفه سينده ايلده ۱۸ مين مانات مواجب آليردى. بير ايل بوندان اقدم ايوله نيپ گوزەل و تربيه لى

بیر قیز آلمیشدی. او، وقتبله بو باغچانین ظریف و رایحه‌دار جانلی بیر گولو اولان ستاره‌دن گوزه‌للیکده گری قالمازدی...

آه، ینه ستاره خاطره دوشدو! بس هئچ سوروشمورسونوز: هانی ستاره؟ ستاره! او انسان جلدینه گیرمیش ملک! گوز گزدير، باخ! باغین ان قارائلیق بیر گوشه‌سینده محزون حالدا اوتوروب، گزه‌نلره تماشا ایدیر. عجا، ستاره نچین محزوندور؟ همیشه بیر نفر بختیار و حکمدار اولا بیلمز. دوران بیر انسانی اوجالادیب، اوجالادیب، بیردن ان یوکسکدن یره ائله چیرپارکه، بیرده اوجالاماسینا چاره تاپیلماز. بعضاده، عکسینه، بیر انسانی ایلرله خار ایدیب، بیردن یوکسلر.

بودور، اوچ ایل بوندان قاباق آصلان، سونرا عورتی وفات ایتدیلر. سلمان هله دورد ایل بوندان قاباق ئولموش، هله او وقتدن ستاره‌نین قلیبنده اولوب یانان، اما ضعیف بیر یلین اسمه‌سی ايله شعله‌سی اگیلیب موقتی ضیاسینی اکسیلن محبت شمعى ینه‌کولک کچندن سونرا شعله‌سینی دوزلدیب، ایشیق ویرمگه باشلاییر. ستاره آرتیق ینه منصورو سئویردی. اما منصور! منصور ایدیلیک اولاراق اوره‌گینده محبت شمعینی روزگارین طبعی باد-هواسی ايله دگیل، ئوز الی‌ایله سوندورموشدو. هله منصور ایولنمه‌میش ستاره نچه دفعه کاغذ یازیب دیمیشدی: «عزیزیم منصور! من سنی اولکی کیمی سئویرم! هرگاه منی آلماق ایسته‌سن، چخب سنه گلهرم».

لاکن منصور هر دفعه «یوخ» جوا‌بینی یازمیشدی. بو دفعه آرتیق ستاره منصورون محبتینه بند اولوب، اشتیاقیندا گزیردی. منصور ایسه بویون قاپیریردی. اونا گوره ستاره حسنین ایوینده قالماغا مجبور اولوردو. حسن ایسه، آتاسیندان سونرا اونون تمام ملک و مالینی ساتیب، ایچگیه خرجه‌له میشدی. آخیرینجی قپیکلرینی و ایو مخلصاتینی تماما ساتیب، قمارا قویموشو. حتی ایشیر بیر مقاما چاتمیشدی‌که، ایوده آج‌قالمیشدیلار. ستاره بونوگوروب، آتاسیندان قالمیش همین ملکی، باغی منصوره اون مین مانا‌تا ساتمیشدی. حسن اونودا آز بیر وقتده خرچلمیشدی. هر چند ستاره اوخوموش قیز اولوغو

ایچون ئوزونو دولاندیرا بیلردی، اما حسن اونا امکان ویرمه‌ییب، گیدنده قاپینی اوزونه قیقیلاییب، گلنده ایسه آچیب ایچری گیریب، ینده ئورتدی. بودور، ستاره بیر یاندان منصورون فرقت و هجرینه، بیر یانداندا حسنین جورو جبرینه دوام گتیرمه‌ییب، قاجیب ئوز عمیسی اوغلونون یانینا گلدی. منصور ایسه اونو جان و باشلا قبول ایدیب، ناز ایله بسلمگه قرار ویردی. اما ستاره‌نین اوره‌گینده منصورون محبتی گوندن-گونه شعله‌لیب وار اعضا-سینی یاندیریردی. نچه دفعه خلوت منصوره یالوار میشدیسادا، او هر دفعه بیر طور ملایمانه ایله:

— گوزه‌لیم، من سنی آجاق باجی‌کیمی گوره بیلیب، قارداش نظری ایله سنه باخا ییلرم، دییه جواب ویرمیشدی.

منصور هر نه قدر اونا نوازش ایلرک، مین دیل ایله آلدادیر، همان هوای عشقی باشیندان چخارماق ایسته‌ییردیه‌ده، ستاره اصلا آلدانماییب، همیشه آه و زار ایدیردی. ایندی بو ساعتیکده باغین قارانلیق بیر گوشه‌سینده اوتوروب، ایکی گزه‌ن جوانا تماشا ایدیب آغلاییر.

اودور، آی چخب، ستاره اولان یری ایشقلاندیردی. باخین، هله ایکی ایل بوندان قاباق ظریفلیکده گول ایله رقابت ایدن یاناقلار نه حالا دوشموش؟ پائیز یارپاقلاری کیمی ساریمتیل بیر رنگ چالیر. خزان یلی سولسوران بیر یارپاق کیمی سولموش. باخین، ایکی ایل بوندان قاباق گوردوگونوز او آبدار بلبلر، او ظریف، قیرمیزی دوداقلارکه، هر باخان، ایندیجه قانی آخار دیردی، ایندی نه‌حالا دوشموش؟ شهدی ظالم زنبورون نیشی ایله سورولموش گوللر کیمی آغاریب قوروموشو.

اونودا دیسه‌لی‌یککه، هرگاه منصورون اوره‌گینده محبت شمعی سونموش اولسایدی، بونلارین هیچ بیرینه باخماییب، ستاره‌نی جان‌تک «گل گوزه‌لیم!» دییه آغوشونا آلاردی. لاکن منصورون اوره‌گینده آرتیق محبت اولمادیقی ایچون، ستاره اولکیندن‌ده گوزل اولسایدی، ینه اونو آلمازدی. ستاره‌ده منصور کیمی بوگجه یا حیات، یا ممات مسئله‌سینی حل ایتمک

ایسته‌ییردی. اودورکه، ملول-ملول منصورون دالینجا گیدیپ، دانشماغا سوز آختاریردی.

لاکن منصور اونون کیمی اولماییب، اونو اوخشاییر، حالینا یانیب آغلایر، همیشه گزنده: «ستاره، گل بیزیمله گیدک»، -دییردی. حتی بو گجده اونا اونلارلا گزمکی تکلیف ائله میشدی. اما ستاره گیمه‌ییب اورادا اوتور-موشو.

بیر قدر کچدی. سارا منصوردان آیریلیپ، ایوه گیتی. منصور یاواش-یاواش ستاره‌یه طرف یونلدی. ستاره اونو گورنده، آخیرنجی سوزونه جواب آلیپ، مقرراتینی حل ایتمک، یا سعادتله یاشاماق، یا قبر ایوینه گیتمک ایچون آیغا دورارق، منصورون الینی عجز ایله توتوب، دیزی اوسته اوتوروب:

—آمان، منصور! منی هجر اودونا یاندرما! منه رحم ایت!

منصور جلد اونون الیندن توتوب قالدیردی و باشینی قوجاغینا آلیپ، اوخشاماغا باشلادی. ستاره ایسه، بیر آن اول سوزلرینی دیمک ایچون اولکی قایدا ایله قالیب، چوخورا دوشموش گوزلرینی منصوره تکیپ:

—منصور! منصور! سنین محبتینه باغلانمیشام. منیم حیاتیمن سنین الینده‌دیر. سن منیم گله‌جک مقرراتیمی حل ایده بیلرسن... منصور! انصاف ایت! راضی اولماکه، من ایگیرمی یاشیندا اولدوغوم حالدا، پوچ اولوب قارلا تورپاقلار آلتینا گیدیم...

بورادا منصورون گوزلری یاشاریب:

—ستاره! مگر من سنین فراقیندا یانماییردینمی؟ مگر من ئوزوم انتحار ایتمک قصدینه دوشدوگوم زمان سن منیم حیاتیمی باقی‌ساغلاماق ایسته‌دینمی؟ مگر محبت اودو یاندرماییردیمی؟

ستاره اونون سوزونو کسپ:

—منصور! گناهکارام! منه رحم ایت! منی یاندرما!..

—گوزه‌لیم! ایندی من سنین ایچون نه ایده بیلرمکه، سنی باجیمدان غیری بیرکس گوره بیلیم. منیم اورده‌گیم یومشاقدیر. هجران غینی چکیپ، سنین حالینا یانیر، لاکن هئچ بیر چاره!..

ستاره آخرينجی دفعه اولماق قصديله سوزونو کسيب:

— منصور، منی يانديرما، انصاف ايت، رحم ائله!..

منصور هئچ بير چاره تاپا بيلمهديگي ايجون:

— گوزه ليم، من سته قانيمين باهاسی ايله خدمت ايتمگه حاضرام. لاکن

بو ايشده معنورم...

بورادا ستاره نين اندامی سوستاليپ يره دگلی. منصور اونو دورقوزوب آپارماق ايسته ديسه ده، ستاره مانع اولوب اوتوردو. بير آزدان سونرا منصور ايوه گيتدی. گيده-گيده منصور کچميشلری دوشونوب، گوزلری ياش ايله دولدو. عمیسی قيزينين انتحارا قصد ايتمه سيندن قورخوب ايوه گيردی که، بلکه سارادان رخت آلمغا موفق اولوب، يتيم عمیسی قيزینی بو درددن خلاص ايتسين.

لاکن منصور گیدن کیمی ستاره حیاتيندان بزيکيمش، ذلیل حالدا دوروب، آغلایا-آغلایا هونبور چنار آغاجينين يائينا گله رک، آغاچا ديرماشدی. بير بوداغين اوسته اوتوروب، بير قدر آغلایاندان سونرا، شرفين بوغازيندان آچيب بوراراق، بير اوجونو آغاجين بوداغينا، بير اوجونودا ايلمک ائله ييب ئوز بوغازينا ساليب، بوداقدان آسيلماق ايسته دیکه: گوزو آغاجين آلتيندا، حوضدا اوزهن باليقلارا ساتاشب داياندى. گوزلری ياش ايله دولوب، تمام کچميش گونلری گليب گوزونون قاباغيندا دوردو. اوره گينين ان درين گوشه-سيندن بير آه چکيب:

— ای بی وفا دنیا! ای ظالم دوران! ای بی وفا طالع! سزده بی اعتبار-ميشسان که، ايتی تیلووون اوجونا کچيرديگين بير پارچا لئيد طعامينا آلدانيپ تورونا دوشدوم. سن انسانا مرحمت ايندن اولماييب، ظالم بير صيادسان که، انسانلاری آلداديپ، ئوز تورونا ساليپسان! عجا، بئله ده ظلم اولار که، بش گونلوك سعادتله منی مغرور ايديب او قدر يوکسگه قاليردين که، تمام انسانلار گوزومدن غيب اړلدو. او زمان من ئوزومون عرش اعلايا معراج ايتيگیمی ظن ايديب، سته تشکر ايديرديم. لاکن هيئات!.. بيلمه ييرديم که، سن منی او قدر يوکسگه محض اوندان ئوتري قاليريرسان که، يره چيرپيب

بیرده حرکت اقتداریمی الیمدن آلاسان. ظالم! ائلهده ایتدین! منیم اوجاغانلارلا
 بحث ایتمگه قادر اولان قانادلاریمی سیندیریب، قویو دیینه سالین. آه هانی
 او گونلرکه، همین چنار آغاجین دیینه منصور ایله گزیب، شاد بیر حیات
 سوروردوک! هانی او گونلرکه، بو آغاجین دیینه منصور ایله عهد باغلادیم؟
 ایندی من منصورو اصلا تقصیرکار ایتمیرم. او زمان من، من، من بدبخت اوقیر
 مغرور اوللومکه، عهدیمی سیندیردیم، اونو یاندیردیم. ایندی ده ئوزوم
 یانیرام! هانی او گونلرکه، بو حوضون کناریندا اوتوروب، همین بالیقلا
 تماشا ایدیردیم؟ هانی او گونلرکه، بو گوللرین آراسیندا گزیب بلبلرین
 حزین ناله لرینی، ئوزومو گولنده داما ظریف بیلدیگیم ایچون، منیمسردیم.
 کچدی، کچدی!.. کچن کچدی، داما گری دونما! آه، بی وفا دنیا! آرتیق سنین
 اعتبارینی گوروب سنده دولماق ایسته میرم. دورور. الوداع، ای ایچینه
 بختیار گونلر کچیردیگیم باغچا! الوداع، ای گجه-گوندوز همشینیم اولان
 گوللر! گجه-گوندوز نغمه لرینی ایشیتدیگیم بلبلر! الوداع، ای میاه
 سروروم و تماشا نقطه مین ان قیمتلیلری اولان خیردا بالیقلا! الوداع، ای چنار
 آغاج! سنین دیینه بختیار گونلر کچیریب عهد باغلادیم. ایندی ده همین
 عهدی سیندیرماغیمین جزاسیدیر چکیرم! الوداع، ای اولی میاه سرور و
 افتخاریم و آخردا باعث رنج و هلاکتیم اولان گوزه للیککه، بوندان سونرا
 قارا تورپاقلار آلتیندا محو و پریشان اولوب گیده جکسن! الوداع، ای هلال-
 پرتوتنار، الوداع، ای محبتی یولوندا حیاتینی ترک ایدیب قریان اولوغوم
 منصور! دخی من ئوللوم! البته مغرور، متکبر و عهد سیندیرانین آخری
 بودورکه، ایگیرمی یاشیندا اولوغوم حالدا ئولورم! آه، ظالم زمانه، ایندی
 ساکت اول!!!

بورادا ستاره ئورونو آغاجدان تولاییب آسلیر...
 منصور ایسه بو حالدا قاپیدان چخیردی. گیدیپ ملایمانه بیر دیل ایله
 سارایا دییمشدی:

— عزیزیم! سن ئوزون بیزیم ماجرامیزی بیلیرسن، ایندی ستاره نین
 حالینی دا گورورسن... من بو ایشه، اونون بو قدر اذیت چکمه سینه راضی

اولارام، لاکن وجدان بونا یول ویرمز. من اوندان انتقام آلاماق حسیله اونون بو دالارینا شاد اولمالیام، لاکن انسانیت بونا یول ویرمز. ستاره انتحارا قصد ایلر، بیز گناهکاریق. منیم اوره گیم کیشی اوره گی اولدوغو ایچون، بو ظلمه دایانیر. لاکن خانملارین اوره گی صاف، حساس اولدوغو ایچون، سیز بونا راضی اولمالی سینیز...

آرتیق سارانین رنگینه باخماق اولمازدی. سارا بیلیردی که، منصور ستاره نی ایسته میر. ایندی دیدیگی سوزلر دده مقصدی اودور که، ستاره نی بوش آد ایچون ده اولسا، آلیب بو بلادان خلاص ائله سین. سارا ئوزوده ستاره نین حالینا آجیبیر، اونون چکدیگی اذیتلری آزالتماغا چالیشیردی. لاکن نه قدر اولورسا، رقیبه لیک حسی سارایا مانع اولوردو که، ستاره نین آیینماسینا راضی اولسون. ایندی کی حالدا ایسه سارانین رنگی سارالمیش، اوره گی چیرپینیر. دیمک اولار که، باللمره هوشو باشیندان چخمیش. بو ساعت ایکی بویوک قوه، ایکی حس سارانین اوره گنده چاریشیر، بوغوشور. سارا ئوزوده بیهوش کیمی دوروب، سانکه، بو ایکی حسین، انسانیتله رقیبلیگین مبارزه سینین آخیرینی گوزله ییردی. سارا چوخ نجیب اولدوغو ایچون، انسانیت حسی غالب گلمه لی ایدی. لاکن رقیبه لیک حسی عاجز دشمن اولمادیقی ایچون، بئله گورونوردو که، بو ایکی حسین هر ایکسی بیر گوجده دیر و هانسی بیرینه کناردان کومک گلرسه، او، غالب گله جکدیر. منصور سارانین رنگیندن، ملول—ملول باخان گوزلریندن بو حالی آنلاییب، انسانیت حسین کومک اولماق ایچون حزین بیر ادا ایله:

— گوزه لیم، امین اول که، من ایکی آروادلیغین علیه نه یم. لاکن بو، هوا و هوسین کثرتیندن اولماییب، محض یتیم عیم قیزینا رحیم گلدیگی ایچون، بو ایشه مجبور اولورام. بیر فلک زده نین که، حیاتی سنین اینده دیر، ظنیمجه، اونو بیر کلمه سوزونه قربان ویرمزمن...—منصور داهادا سوزونو قوتلندیریب:—سارا، من سنی سئویرم! سنین یولوندا هر ایشه حاضرام، اما! سنده منی سئویر سنسه...

سارائین اوزو داهادا سارالیب، آلتیندا تر قطره لری ظاهر اولسو. بیر آزدان سونرا رنگی گول کیمی قیزاریب، ایری گوزلری آیدینلاشیپ، باشینی تنبل بیر حرکتله قالدیریب، گوزلرینی منصورون گوزلرینه دیکدی. سانکه بو محزون باخیشی: «منصورا سونرا منی آتمازسان که؟» دییه سوال ایدیردی. بو سوال سارائین گوزلرینه آشکار اوخوندوغو ایچون منصور تر اوره کدن جواب ویردی:

— سونرا، سئوگیلیم، من سنی سئویرم، آخره کیمی ده سئوه جگم. لاکن... بورادا سارا بیر طرفدن غالب انسانیت حسینین تضییقی ایله، بیر طرفدن ستاره یه رحمی گللیگی ایچون، بیر طرفدن ده منصورو سئودیکینه گوره، اونون خواهشینی پیرینه ییتیریب، خاطرنی سیندیرماق ایچون، ئوزونو ساخلاییب بی اختیار گول یارپاغی کیمی قیزارمیشر دوداقلارینین حرکتی ایله آهسته:

— راضیام!—دییه جواب ویردی.

منصور بونو ایشیتجک، شاد باییرا فیرلادی که، یتیم عمیسی قیزینی بیر آن اول عشقین یانار اودلاریندان چخارسین. لاکن باییرا چخاندا، ستاره نین آغاجدان آسیلدیغین گوروب:

— دایان. — دییه سرعت صاعقه ایله اورا یوگوردو. آتیلیب شرفدن توتوب قیردی، اگیلیب ستاره نین اوزونه باخراق:

— دور، ستاره، سنه شاد خبر گتیرمیشم!...—دیدی.

اما، هیهات!.. وقت کچمیشدی. ستاره نین حیاتینا دخی امید یوخ ایدی. آخرنجی سوزلری ایشیدنده، گوزلرینی بی اختیار بیر صورتده آچیپ، قوللارینی دیلسیز وضعیف بیر حرکتله قالدیریب، منصورون بویونونا سالراق، بوغوق و حزین بیر سسله:

— منصور، سندن آخرنجی خواهشیم، سنه آخرنجی وصیتیمدیر...—

بورادا ستاره دایانیب، ینه کسمه—کسمه تکلمه باشلادی—باری، بو بیر سوزومو یره سالما. آخرنجی آرزوم: منی همین چنار آغاجینین دیینده دفن ایت!

منصور، هر چند ستاره‌نمین آخرینجی سوزلرینی ایشیدیردی، لاکن
دانیشماغا قدرتی یوخ ایدی. گوزلریندن آخان یاش ستاره‌نمین یاناقلارینا
توخونوردو. ستاره آخرینجی دفعه حرکت گلیپ:

— وصیتیمه عمل ایت، مندن چکنیگین جفالاری منه حلال ایت...

بورادا ستاره ضعیف حرکتله منصورون دوداقلارینی ئوز دوداقلارینا
یایشیدیریب، آخرینجی باخیشلا منصوره باخیب، گوزلرینی یوموب، جانینی
تسلیم ایتدی.

بودور، چرخ بی‌عارین اول گردشی،
جفادیر، اذیتدیر هر بیر ایشی!..

التون همكل

خېيرى اوراق بير كنددير. بو كند، يالنيز سيلديرىم قايا ليقدا بولونماسى
ايله محيطينده كى عادى كندلردن آيريلير.
اهاليسى عادتا ساير كندلير كيمى اكين چيليكه مشغول اولور و بعضا
دخى ياخين محالارا مارال، داغ كللى اووونا گيئرلر.
گوندوزلى آغير ايشلردن يورولموش اختيارلار داخمالارين ئونونده
توپلاشاراق كچميشدن، گله جكدن دانىشار، گنجلر ايسه چمنليكده، مئشه و
باغلاردا بير قنر گولوب دانىشديقدان سونرا ائولرينه دونرلر و يوخودان
اركن قالخماق ايچون آخشاملارى تزياتارلار.
بو كيمى كندلرده قادين و قيزلارين گون كچيره جك يرلىرى بولاق باشيدير...
خېيرينين ياخينليغينداكى بولاقدان سو آپارماغا گلن الوان بزه كللى، ساغلام
وجودلو قيزلار، طبيعتين گوزه لليگى ايچريسينده بو طبيعى گوزه للر، اولنلارين
آزاده قوشلار كيمى بير-بيريله قونوشوب-گولوشمه لرى، آخشام گونش
دگنيگجه مين درلو رنگلرله چاغلان براق سويون گورولتوسو انسانا بوتون
غملرينى اونوتدورور، اختيارلار روحا بلله گنجله شير، عشق-محبت ئوز-ئوزونه
انسانين قليبته دولور، انسانى بايقين ايدير. بورادا هر آغاجين كولگه سى،
هر بير كول، بير عشق يوواسى، بير محبت آشيانيدير. اوراق بير بودا دا
ايكى قوشون قاناد-قانادا سورتورك قوجولداش-قوجولداشا دانىشماسى
تماميله بير عشق داستانى دگيلميدير؟

مظفر هر آخشام قويونلاريني سولاماغا گتيررکن جیرانی اورادا گورموش و سؤمیش ایدی. لاکن قلیینه مالک اولموش عشقی جیرانا آجیب سویلمگه بیر درلو جسارت ایتمه ییر، سوز تاپماییردی... اونا عاشق اولماسی یالنیز صبح زمانلاری مال-قارا آرخاسی ایله گیدرکن سویله دیگی یاخیجی شکسته-لردن، دردلی-دردلی آهلار چکمه سیندن آنلاشیلیردی... مظفر اوخودوقجا یوکسک قایالاردان ایشیدیلن عکس-صداسی سانکه «عشق-عشق»، ددییه مظفرین عشقینی دها آرتیق شدتلندیریردی. دردینی شکسته لر آراسیندا یالنیز داغلارا، قایالارا و اورمانلارا سویلمگه مجبور اولان مظفر، او معصوم، تا سسینی هُچ بیر کسه سویلمزدی... ایش-گوجونو بوراخراق، کولگه کیمی جیرانین آرخاسینجا دایما بولاغا گیتمگی ئوزونه بیر عادت، بیر بورج بیلردی.

اون بش یاشلی جیران اوللرده هُچ بیر شئی آنلامدان آل رنگلی شالینا بورونوب، ئوزو یاشدا قیزلارا بولاغا گیدر، اونلارا دانیشار، گولر، آتیلار-دوشردی. لاکن مظفرین آیلارلا دوام ایدن تعقیبی، جیرانی آرتیق شبهه یه سالدیفندان، بولاغا گچ-گچ و ممکن قدر باشقا قیزلارا برابر گیتمگه و مظفری گورونجه یاشینماغا مجبور ایتمیشدی. جیرانین بو صورتله ساقینماسی، مظفرین عشقینی گیت-گیده شدتلندیریر، بیچاره گنجی دیوانه ایدیردی...

نهایت، ئوز حسیاتینی جیرانا بیان ایتمگه و اوندان الفت تمناسینا قرار ویریر... بیر آخشام بولاغین یاخینلیقینداکی آغاج آلتیندا اوتوروب جیرانی گوزله ییردی. جیرانین گلمه سینه منتظر، آغاچا سوکنمیش و سکوتا دالمیش اوجا بویلو، انلی کورکلی، ساغلام وجودلو مظفر آخشام گونشینین آلتون شفقلی آلتیندا، آلتوندان معمول بیر هیکله بتزه ییردی.

بیر نهجه دقیقه سونرا آیاق آلتیندا باسیلمیش اوت خیشیلتیسی بو سکوتو پوزموش ایدی... خیشیلتینی حس ایدن آلتون هیکل حرکت گله رک، اطرافا باخماغا باشلامیش و نهایت، بیر نهجه قلم بولاغا دوغرو یوروموشدو... بو حالدا جیرانی بیردن-بیره ئوز ئوتونده گوردو گوندن، دوروغو یرده دونموش کیمی قالمیش، ئوز گوزلری ایله گوردو گونه اینانمامیشدی... بیر نهجه ثانیه هرایکیسی حیرتله بیر-بیرینه باخدیقدان سونرا مظفر بیردن-بیره

سیچرایاراق، جیرانین آياغینا یخیلمیش و تورپاغی ئوپهرك، ئوزونه مخصوص بیر دیل ایله اورده گینده بسله دیگی محبتینی اونا آنلاتماغا باشلامیشدی... ایندی او بویوک وجودلو مظفر کیچیک جیرانین آياقلاری اوزرینده بوینو زنجیرلی و بایلمیش بیر پلنگین قوه سیز بیر ملک آياغینا یخیلمیش اولدوغو کیمی گورونوردو...

جیران ایسه، اووچو هجوم ایدرکن آناسیندان آیری دوشموش بیر آهو یاوروسونون حسرتله آرخابا باخاراق، هیجانلا مله دیگی کیمی، حیرتله اطرافا باخیب بیر آغیز خفیف، فقط دهشتلی امداد صداسی چخارمیشدی... مظفر ایسه قیزین دهشتینه ملتفت اولماییب، بسله دیگی آرزولاری، آیدینلیق گجه لرده جیرانی شلاله یه تماشا ایتمه که آپاراجاغینی، اونون ایچون شرقلر اوخویاجاغینی و مین درلو صفالار چکه چکلرینی وعد ایدیردی... لاکن عبث... جیران محبتین نه اولدوغونو جدا دوشونمهییب، مظفرین بو تشبیه ایتنه میس و بیر آن دا گوزدن غایب اولموشو.

مظفر ایسه بیر قدر خیالاتا دالمیش، دورموش، سونرا گونشین سون شعاعلارینا بیر داها باخیب یوروموش و هارایا گیتدیگینی قطعیا دوشونمه یهرك، جیران قاپدیغی یوللا گیتمه که باشلامیش. نهایت، وجودو امید و حیاتلا دولو دلی قانلینی دیوانه کیمی بوراخمیش...

جیرانین والدینی واقعه نی آنلایینجا، قیزی خلاص ایتمک مقصدی ایله، اقرباسیندان بیرسینه ویرمیشلر.

هرگون آخشاملاری جیرانی زیارت ایتمک قصدی ایله بولاق باشینا گلن زواللی مظفر بو خبری ایشیدینجه، تحمل ایده مه میس و خسته لنمیش... بولاق یاخیلیغیندا دوروب محبوبه سینی گوزلمک وظیفه ی مقدسه سینی آرتیق اجرا ایده مه میس.

ورم خسته لیگی مظفری فنا بیر حالا سالمیشدی. لاکن فرصت و امکان تاپدیقجا، سؤدیگینی گورمک ایچون ینه ده بولاق باشینا گیدردی. لاکن جیرانین بیر داها بو یرلره گلمه یه جگینی حس ایدرک، حیاتدان بوسبوتون بزیکمیش و گیت-گیده خسته لیگی شدت ایتمیشدی... آز زمان سونرا دول

قالمیش جیران معصوم گونلرینی خاطرلامیش، آجی فکرخیالاتدان قورتولماق ایچون بیر آخشام بولاق باشینا گیتمیشدی و دیلنچی قیافه سینده ئوزونو گونشه ویرمیش اولان بیر خسته یه تصادف ایتیمیشدی... بو زمان آرسلان، ایگید مظفرین، وقتی ایله آلتون هیکل کیمی تصور ایدیلن ساغلام وجودلو گنجین سون حالی ایدی. حیاتدان تجربه آلمیش جیران، زواللینین بو حالا دوشمه سینه محبت باعث اولدوغونو درک ایتدیگیندن، بو دفعه مظفره رحمی گلمیشدی. خسته مظفرین اللرینی ئوز اللرینه آلیب، بوندان سونرا ئوزونون اونا عمر یولداشی اولاجاغینی و مظفردن اسگی محبت نامینه بو تکلیفدن باش قاچیرماماسینی رجا ایتیمیشدی.

قلبینی اله گتیرمک مقصدی ایله مظفرین اللرینی ئوز اللری آراسیندا سیخی-سیخی توتموشدو. سنه لرله آرزوسوندا بولوندوغو بو محبت، مظفرین حیاتینین سون دقیقه سینه تصادف ایتیمیشدی...

جیران اللرینی مظفرین اللریندن چکینجه قارشیسیندا روحسوز بیر جسد گورموشدو...

دلارا

گونشین سون ورملى تئلرینین دویوردوغو ایرنج بیر سکوت ایچینده
آنا آغلاییر، آتا آغلاییر، زواللی قیزجیغازدا، بو فلاکته سبب اولموش کیمی،
قورخودان قیملدانیمایب، یاواشدان ایچین-ایچین آغلاییردی.
سعادت شربتینی تاپیب ایچرکن، قدحی سالیب قیرماق، خوشبختلیک یولونو
تاپیب، تام مقصده چاتیرکن بیر فلاکته اوغراییب محو اولماق نه قدر آجی
اولسادا، عادى بیر شئی دگیلمیدیر؟
گون باتار-باتمازدا آیدى.

پالچیقچی بشیر دونلوغونو آلمیش، بورجلاری ایله توتوشدوراراق ایوه
قاییدیردی. خسته لنمیش، بورجا دوشموشدو. بوگون بوتون بورجلاری بیتیر،
حتی بیر قنر آرتیق پولودا قالیردی.

کیچیک قیزی دلارا ایچون یمیشدن-زاددان آلماق ایسته ییردی؛ پالتاریدا
یوخ ایدی، اما هله پولو چاتمیردی.

کوجه دن، معلملى باشدا اولماق اوزره، تمیز گئییملى، گولر اوزلو
کیچیک-کیچیک قیزلار، اوشاقلار بویوک بیر انتظام و عظمتله هارایا ایسه
گیدیرلردی.

بشیر دوردو، باخدی؛ نه قدرده دینچ، گوزهل، تمیز، سئویملیدیرلر!..
قیزینی خاطرلادی: «زواللی آیاقیالین، کهنه، چیرکلی بیر کوینکله گزیر. بوجور

گئینرسه، بئله گورونرمی؟ دلارا بونلارداندا یاراشیقلیدیر. بئله گئینرسه،
لاپ گوزهل گورونر... اودا بو اوشاقلارین آراسیندا اولسایدی، نه اولاردی؟
بو فکرلر سیرا ایله بشیرین یاشیندان بولانلیق بیر کولگه کیمی کچیردی.
بیردن نه ایسه آنلاشیلماز بیر دویغو اونو چولغادی، مجهول بیر قوه نین
تأثیر آلتیندا نه ایتدیگینی ئوزوده بیلمه یه رک، قاجیب، عمرونده خاطرلامادیغی
بیر جسارتله معلمیه یاناشدی.
— آی خانم...

دیلی دولاشدی، نه دییه گیکینی بیلمیردی.
معلمه ایری گوزلری ایله بشیره باخدی.

— باغیشلا، خانم، سندن بیر توقم وار... من ئوزوم پالچیقچیم. بیر
بالاجا قیزیم وار. اونو سوروشورام که، اونو نئله ییم؟
اونا بئله گلیردی که، معلمه ایندی بو جسارتله اونا یاناشدیغی ایچون
آجیقلا ناجاق، سویه جک، یادا بیر آجی سوز دییه جکدیر. معلمه ملایم بیر
باغیشلا بشیرین اوزونه باخدی: بو قیریشیق اوزده، جسارتی ایچون عنر
ایسته یین بیر گناهکار گولو شو چیرپینیر، گوزلرینده مرحمت اومان بیر تقصیرکار
عجزی اینله ییردی. بو زواللی گورونوش مرحمت حسی دویلدوروردو.
— عمی، قیزین نچه یاشیندا دیر؟

«عمی» سوزو بشیری شاشیردی. بو گوزهل گئیملی، بویوک، نجابتلی
قادیندان بو سوزو ایشیتمگه سانکه ئوزونو لایق بیلمیردی.
— سکیز یاشیندا.

— عمی، ایندی وقت کچمیش، لکن هر حالدا کتیر، بیر جور دوزلدهریک.
— هارایا؟ نه وقت؟

بئله لیکله سوزلشدیلر. صاباح بشیر قیزینی معلمه نین یانینا آپاراجاقدی.
سونسوز بیر ممنونیتله:

— آلاه سنه عمر ویرسین! آلاه کولگه نیزی باشیمیزدان اسکیتمه سین،—
دییه باش اگیب، سئوینه-سئوینه آیریلدی.

اول بیر قدر ییینله دی. سونرا یاواشلادی. دوشونوردو: «نه ملایم آدامدیر» قیزی دا گوزهل گئیینه جک، اوخوموش اولاجاق، قونشولاری اونو تعریفله یه جکلر، بلکه بیر زمان اودا بو معلمه کیمی اولاجاقدیر. لکن قیزی آیاقلالین نجه آپارسین؟ آروادی نه دییه جکدیر؟ بیردن دایانندی. ئوزونو ایتیرمیشدی... کومور میدانینا دوغرو یونلندی، بیر جوت کهنه چکمه، بیر کهنه لباسدا آلیب ایوه قاییتدی.

دلارا قیشین سویوغونا باخمایاراق، بیر جیریق کونگی ایله اونو قارشیلاییب، اتگیندن یاپیشدی.
— آی آنا، او نه دیر؟ او چکمه لر کیمیندیر؟— دییه تز—تز تعجبله سورو—

شوردو.

بشیر سون وقتلر ایوه هچ بیر پالتار و بوکیمی شئی آلمیردی، خصوصیله چکمه، چوخ تعجبلای ایدی. ایوده چکمه گیین یوخ ایدی. هچ باشماق تاپیلیرکن، بیردن—بیره چکمه... کیمسه نین عقلینه یرلشمیردی. دلارانین سینه چغان آناسی دا شاشیرمیشدی.

— بالام، بونلار نه دیر؟ قودورموشان...

— آرواد، هچ دانیشما، ایشی دگیشدیرمیشم.

— بونلار کیمیندیر؟

— آلمیشام.

— دوغرو دان، کیمیندیر؟

— واللاه آلمیشام، هله بو هاراسیدیر؟ آی قیز یویور بیر ال—آیاغینی

یو، گل، بیر گور بونلار نجه اولور؟

— آکیشی، نه عجب؟

— هله صاباح دلارانی اوچقولا آپارا جاغام.

— نجه یعنی اوچقولا آپارا جاغام؟

— واللاه... دیرم سنه ایشلری دگیشیمش. معلمه ایله ده دانیشمیشام.

ئوزوده بیر یاخشی آدامدیر. ائله قایدالی... دیدی گوتور گل. آی قیز، یوبانما،

تز یویون، گل—دییه ایچری گیردی.

دلارا عمرونده گورمه دیگی بو عجائب آياققابلاری و پالتاری گئیمیش،
سئوینجندن سانکه قانادلانمیش، اوچوردو. او، چوخلان بری حسرتله
اوشاقلارین آياقلارینا باخیر و بیر گون اونوندا چکمه سی اولای بیله جگینی
هئچ تصور بئله ایتمیردی.

— آی قیز، بئله فیرلان گورک نجه دایانیر... آی ظالم، قیامتسن که... دور،
باغلارینی کچیریم.

بشیر پوللارینین آرتیق بورجلارا چاتیشما یاغاغینی دا اونودوب، عمرونده
دویمادیغی بویوک بیر هوس و سئوینجله جدی صورتده چالیشیب، قیزینی
بزندیردی. چکمه لر کهنه ده اولسا، دلارانین آياقلاریندا یاراشیقلی گورونوردو.
— آی ظالم، لاپ خوزه بین قیزلارینا اوخشاییرسان... جهنمه اولسون دنیا.

آرواد، او طاباغی بری ویر. قیز، دور بیر اوینا...
طاباق تاقیلداییر، دلارا آتاسینین اوزونو ئوبوب، بویوک بیر «یوینجله
اوینا بیردی.

سحر هوا چوخ توتقون ایدی. گجه یاغیش بوتون کوجه لری دیزه دک
پالچیق ایتیمیشدی. بو، بشیرین هئچه دوشونه دوشموردو. چونکه یاشادیغی
بویوک سالیان کوجه سینده کوجه لر دوشنمه میشدی، بیر آز یاغیش یاغان
کیمی پالچیق دیزه قالخیر، کچمک بئله ممکن اولمور. خصوصیله بوگون
دلارانین چکمه لری باتاجاقدی... بو هئچه آرزو ایدیلن بیر شئی دگیلدی. نه
ایسه، بشیر معلمیه سوز ویرمیشدی. دنیا داغیلسادا، دلارانی آپاراجاقدی.

بویوک بیر زحمتله دلارانی ئوز الی ایله گئیندیردی. چخیلار. ایودن
بش—آلتی آددیم آپریلمیشلاردی. دارکوجه ائله پالچیق ایدی که، کچمک ممکن
دگیلدی. بشیر تز—تز دلارانین چکمه لرینه باخیر، کیچیک بیر پالچیق لکه سی
قانینی قارالیردی. بیر قنر کچینجه، ۴—نجو تزه بیر دالانیندا یول بوسبوتون
کچیلمز اولدو.

بشیر چاره سیز قالیب، دلارانی قوجاغینا آلدی، ۲—۳ آددیم گیمته میشلر—
حی که، زوالی بشیرین آياققایسیسی پالچیقا باتدی. آياغینی چخارماق ایسترن،
بیردن بودره ییب اوزو اوسته یره چیریلدی. آرتیق اوشاقدای پالچیقا بولاشمیش.

ئوزۇدە دىزىندەكى آغرىنىن شەتتىن تېرىمىز بىر حاللاشمىشى. بۈيۈك بېرىشە
 آياغىنا باتمىش، قان آخماغا باشلامىشى. ئۈلە-ئۈلە ايۈە قايتىدىلار.
 بشىرىن دىزىندىن آخان قان داينمىردى. قونشولار توپلاندىلار، يارانين
 اوستونە تىندىر كولو توككولر، هورومچك تورو قويدولار، بىلىم داها نە كىمى
 اويونلار چقارتىدىلار، لاکن اولمادى. ھلە توپوغودا بورخولموشو، آغرىسى
 اونو سارسىدىردى.

سېنىقچى گىلى، آياغىنى سارىدىلار. بشىر آخشامادك زارىلدادى،
 اينىلدەدى. آخشامدان بىر قىر كېمىش آياغىندان ائلە بىر آغرى، ائلە بىر
 سانجى قالغدىكە، داينماق مەكن دگىلدى.

بشىرىن اينىلتىسىنە قونشوداكى ايشچىلار توپلاندىلار. ھرە بىر يول
 گوستردى. لاکن چارە اولمادى. نھايت، مطلق، دوكتور چاغىرىلماسى لازم
 اولدوغونو دىدىلار. بودا مەكن دگىلدى.

— جانىم، بو قارائلىق كوچەلردن حكىم نجور گلەجك؟ گرە كمزكە، بىر
 فايئونا مىنسین. فايئوندا ايندى بىر اتك بولايستە بىر، دىيە قازان تىمىزلەين
 احمد دونقولداندى.

بئىلەلىكلە چوخ دانىشدىلار. اما نە بشىرىن آياق آغرىسى دوردو، نەدە
 حكىم گتىرمەك مەكن اولدو. خستەنى بىر اينىلتى، بىر قىزدىرما ايچىندە
 بوراخىب، داغىلىشىدىلار.

زواللى بشىر بىش—آلتى گون بئىلە گجەلرى گوز يوممادان چىرىندى.
 حكىم گتىرمەك مەكن دگىلدى. نھايت، قازان تىمىزلەين احمد اونو آرخاسىنا
 آلىب، حكىمە آپاردى.
 دوكتورلار باخدىلار.

— گىچ گلىشىدىر. سومگو قىرىلمىش، ھەدە آياغىندا قان كىرلنمىشىدىر.
 اولدن گلەيدى، ساغالا بىلردى. اما ايندى خستەخانادا ياتمايدىر، دىدىلار.

ايگىرمى گوندن سىزا زواللى بشىرى ايۈە گتىردىب، كىرلى يورغان—
 دوشگە سالىدىلار. آياغى آرتىق بىر او قىر آغرىمىردى، چونكە دىزدن يوخارى
 قىلچاسىنى كىمىشىدىلار.

گونشین ورملى تئلرینه قارشى زواللى بشیر آج اوشاغینین، گوز
ياشلارینا بوغولموش قادینین اوزونه دینمز-سویلهمز باخیردی. «اوخ...
بوندان سونرا بو زواللارین گونو نه اولاجاقدير؟» بشیر اوتانجاق گوزلرینی
بیر طرفه قاچیرتدی. بو آرالیق باخیشلاری تاخچادا قوشا قویولموش چکمه لره
ایلیشیدی. بیردن-بیره نه ایسه خاطرلایاراق، ئوزونو ساغلاماییب، هونکورتو
ایله آغلاماغا باشلادی...

اوخ، سعادت نه قنر یاخین ایدی!..
لاکن...

فیروزه

او، گوزهل، گیرده صفت گنج بیر قیزدی؛ شرقلی قیزلارا مخصوص فارا، درین، آتشیلی گوزلری، قلمله چکیلیمیش کیمی، قارا قاشلاری، اینجه دوداقلاری واردی.

دوغروسو، بو قیز منی چوخ ماراقلاندیریدی. اونون دایما داخلی بیر هیجان کچیردیگینی حس ایدیردیم. دوست-پروکتور وظیفه سینده اولو-غوندان اونون بو دوشونجه و دالغینلیغینین سببینی سوروشوب ئوگره نه بیلمیردیم.

فیروزه سون کورسدا ایدی. اما بو دورد ایله اونون کیم اولوغونو ئوگره نه بیلمه میشدیم، بیر گون منی قاله ره یادا ساخلایاراق، رنگن-رنگه گیرن اوزو، خفیف-خفیف اسن اینجه دوداقلاری و شیرین دیلی ایله:

— باغیشلایین، دوکتور، سیزدن بیر رجام وار،— دییرکن، من چوخ تعجب ایتدیم. من بوتون بو پراکتیکی ایشلره دوام ایدیرم، قیزدیرما ایله مبارزه آپارماق ایچون رایوندا اولموشام. من سیزدن رجا ایتمک ایسته ییرم، اگر ممکنه...

او ئوز فکرینی افاده ایده بیلمه دی، دیلی دولاشدی، قیزاردی. من بلااختیار گولومسه دیم.

— دی گوروم، فیروزه، اوتانما، دی گوروم نه ایسته بیرسن؟—دیهه سوروشدوم.

او ینه گوزونو آچدی، دقتله منه باخدی و یاواشجا:
— دوکتور، من سیزینله بیر یرده ایشله مک ایسته بیرم. خسته لره
باخارکن، یانینیزدا اولماق ایسته بیرم، سیزدن ئوگرنمک ایسته بیرم، وقت
تاپارام،—دیدی.

ارتسی گون معین ساعتده آغ خالاتدا گلدی.
قبولدان سونرا فیروزه کابینه تی نظاما سالیردی و لاباراتور یادا قان
آنالیزی اوزرینده چالیشردی.

قاپنین زنگی چالیندی، گیدیپ آچدیم. قارشیمدا اوجا بویلو، اوزون قیزیل
عسگر شینللی بیر کیشی دوروردو. چوخ هیجانلی و راحت سیز گورونوردو.
او ایچری گیردی. دقتله باخدیم، چوخ چتین لیکله تانیدیم. گلن نفت ایشچیسی
ایلی، بیر نچه ایل بوندان اول من اونو قیزدیرما خسته لیگیندن معالجه
ایدیردیم، حتی خسته لری قبول ساعت لریندن کنار قبول ایتمه دیگیم ایچون،
حقیقته غزته مکتوبدا یازمیشنی.

چوخ سلیقه ایله گوروشدو و تکلیف اوزره اوتوردوقدان سونرا، خفیفجه
گولومسه یه رک:

— منی تانیمیر سینیز، دوکتور؟ — دیدی، — وقتيله من سیزی غزته وور-
موشدوم،—سونرا خوش بیر تبسمله:—سیزدن یاردیم آلمانغا گلیمش،—دیهه
علاوه ایتدی.

— سیز ینه خسته سینیز می؟—دیهه سوروشدوم.

— یوخ، دوکتور، من آزمایشام.

— نجه یعنی آزمایشام؟

— ایوییزی ایتیمیشم.

من دقتله اونا باخدیم، خسته اولسوغونا هنج شېم یوخدو. اونو معاينه بیه
جسارت ایتیمیردیم، چونکه ئوزو بونو تکلیف ایتیمیردی. اوزونده بیر هیجان
واردی.

— چوخ غریبه دیر، دوکتور، ایویمیزی ایتیرمیشم.
«بلکه بیینین بیر حصه سی زده لشمیشدیر؟—دییه دوشوندوم و عین زماندا:

— ایوینیزین یرینی اونوتموشسونوز؟—دییه سوروشدوم.
— یوخ،—دییه محمد تز جواب ویردی.—من ۲۰ ایل، یعنی آنادان اولاندان باکیدا یاشامیشام. باکینین هر بیر کوجه سینه، هر بیر دونگه سینه و هر بیر دالانینا بلدم. چوخ یاخشی یادیمدادیر: چنبره کئنده، اگری—اویرو کوجه لر و خرابه لیکلر آراسیندا بیر اوتاقدان عبارت کیچیک بیر ایویمیز واردی. ایویمیزین دامی دال طرفدن اگری بیر دونگه ایله بیر برابره ایدی، بو دونگه همیشه پیشینله دولو اولاردی. ایویمیزدن ایکی یوز آددیم او یاندا بویوک، کهنه بیر قبرستان واردی:—او، هجانلا دانیشیردی، گیتدیکجه داهادا جوشور و اوشاقلیق خاطره لرینه دایردی.—من او زمان اوشاقلیم. یاخشی یادیمدادیر، بیر سوچوموز واردی. بیر ایششکده، دورد سهنگله بیزه سو داشییردی. یاخشيجا یادیمدا. دیرکه، بیرگون، آنام یوکلرین حسابینی ساخلماق ایچون اونا پته ویردیکده، او آنامین الینی توتدو، آنام او وقت هله گنجدی، سوچو آنامین الینی خیلی ساخلادی: آنام نه دنسه گوزلرینی قالدیریب اونا باخدی و منی گوستردی. یادیمدادیر، بویوک، کهنه قبرستانین او بیر طرفی بوش بیر چول ایدی، اورادا شاه عباسین اوودانی واردی. یاغیش سویو بو اوودانا آخیردی. پیلله ایله اورایا دوشور، سو ایچیردیلر، ال—اوز، بلکه آياق دا ییوردولار. آتام ایسه بیر نچه پود آرپا محصولو آلماق ایچون، قوجا یابی ایله خیشین اوچوندان یاپیشیب یر سوروردو. او، کنکان ایدی، اما آجیندان ئولمه مک ایچون آرپا اکیردی.

لاباراتور یادان فیروزه نین سسی ایشیدیلدی، او، خوش بیر سسله، عادتلی اوزره، قدیم بیر آذربایجان ماهنیسی اوخویوردو:

قیزیل توپلایاردی یرین قاتیندان،
عزیزیم قازماچی، بویوک قهرمان.
قارا قان چکردی یرین قاتیندان

تورباغین باغیرینی بوروب دلردی:
چیلغین طبیعته غالب گلردی.

— اوخویان کیمدیر؟—دیهه او بیردن سوروشلو وگوزلرینی منه دیکلدی.
فکرینی داغیتماق ایچون لاقید بیر حالدا:

— فیزیمدیر،—دیهه جواب ویردیم.

— یاخشى سسی وار،—دیهه مصاحبیم آزاچیق قالغدی، پاپیروس چخارتدی
و دریندن کوکسونو ئوتوره رک، ئوزو—؟وزونه دانیشیرمیش کیمی:

— اودا تز—تز بلله اوخویاردی،—دیدی.—گوزلری داهادا دومانلادی، داه
درین بیر خیالاتا دالدی. من دینمزجه اونا دقت ایدیردیم.—بللی، دوکتور، هامیسی
یادیمدادیر. من لاپ اوشاقیم. بیر گون آتام منیده ایش اوسته آپاردی. من
قویونون یانیندا اوتوردوم، او ایسه جیریلدایان الچرخینه سارینمیش اوزون
کندیرین بیر اوجونو بئلینه باغلادی و قویویا دوشدو. چرخ هرلندی و
گیتدیکجه کندیر آچیلدی. بیر آزدان سونرا دوروملا دولو بیر ودره چکدیلر
و ودره نی ینه قویویا سالاتدیلار. بو دفعه دوروم بیرینه آتام ئوزو چخدی.
او ساپساری سارالمیشدی. خوزهیین قاش—قاباغینی توکهرک:

— نه ایچون چخدین؟—دیهه سوروشدو.

— اولمور، آقا، قاز آدامی بوغور، قویونون دییینده بیر شئی گورولداییر.
سونرا فانتان وورار، ئولدورر.

آقا آلرینی ئولچهرک آجیقلا ندی:

— بیر ایلدیر ایشله ییرسن، بیر عالم پول فویموشام. آیندی ایش بیر آز
چتینه دوشنده قاچیرسان. قویونون آسان یرلرینده ایشله می شسن، آیندی بورایا
کیم گیرر؟

آقا آتام یا ناشیب، اوزونه شارت بیر سیلله ووردو...

— آقا، قورخولودور، منیم اوشاقلاریم وار...

او منه طرف باخدی. گوزلریمیز بیر—بیرینه ساتاشدی. او، سانکه
گوزلریمه باخماغا اوتانیردی، منیم یانیمدا وورولوغو ایچون اوتانیردی. من
اونو همیشه هامیدان قوتلی و قوچاق حساب ایدیردیم. او تز گوزلرینی مندن

چككى. من آرتىق آغلامىردىم. منده بو ظالم آداما قارشى بير نفرت قاينايدى.
آقا منه ياناشدى و آتامى ووردوغو الى ايله باشىمى تومارلادى، جىيىننن كاغذ
پوللار چخاريپ منه اوزاتدى. سونرا بيلدىمكه، بونلارين هرهسى اون
ماناتليقدير.

سونرا او، آتامادىدى:

— مشعللى، گير قويويا، قورخما، گور ياخينليقدان نه قدر قويو وار، آلاله
قويسا نفت چخار، سنين ايچون پاپاقلىق، آروادين ايچون تومانلىق، اوغلون
ايچونده، يالين آياقلارىمى گوسترمرك،—باشماق وكوينك آلارام.

آتام سانكه ترده اييدىدى. آقا اونو ياواش—ياواش توولادى و منه ايكي
كاغذ پول داما اوزاتدى. آتام گولومسهدى. كونولسوز حالدا منه ياخينلاشدى.
پوللارى اليمدن آليب كهنه آرخاليمين بالاچا جىيىنه قويدو، گوزلريمين
ياشيني سيلدى، كهنه دستمالداكى باغلانمى آچيب منه بيربارچا چورك وىردى،
گوزلريمين ئويدو، اليني چال ساققالينا چكيپ دعا اوخودو و چرخين كندىرينى
آچيب، ينده قويويا دوشلو. من آچدىم، اما ييه بيلمىردىم...
قونشو اوتاقدان زنگ سسلندى، فيروزه نين گولوشلرى و ماهنيسى
ايشيدىلدى.

مصاحبم ينه يريندن سىچرادى و:

— اوخويان كىمدىر؟ هه، ديدىنيز، قىزىنيزدير،—دييه يندهريندن كوكسونو
ئوتوردو.

فيروزه اوخويوردو:

عزيزىم، بير قورخماز آدلى قهرمان
قارا قان چكردى يرين قاتيندان:
تورپاغين باغرىنى ووروب دلردى،
چيليقين طبعته غالب گلردى.

من اونا ياناشدىم و خسته ليگينه شېبه ايتديگىمى سزدىرمه مك ايچون
گولومسه يهرك:

— هه، آتانیز سونرا نجه اولدو؟ او ایندی ساغیرمی! — دییه سوروشدوم.

— یوخ... او... اونو حسرسیز بیر حالدا چکیب چخاردیلار. من اونا طرف یوگوردوم. گوزلری آچیقدی، اما اوزو، خصوصاً دوداقلاری گومگوی، دنیز کیمی ایدی. آقا کنرلی بیر ادا ایله نئولسو، دیدی. بیردن قویو گورولدادی، قارا نفت قویودان شتله فانتان ووروب، چرخى هوايا سوووردو. — آی جان! — دییه آقا سئوینه رک، میتدن اوزاقلاشدی. منی ایشچیلر کناره چکدیلر. تز قویون کسدیلر. آقا امرلر ویرمگه باشلادی. من ایسه نفت سللری آلتیندا یاتان آتامین یانینا جان آتیردیم. ایشچیلر مانع اولوردولار. نهایت، آقانین امری ایله ایشچیلر آتامین آياقلاريندان ياپيشيب کناره سوردولر. میتی کهنه بیر آرابایا قویوب، اوستونو جیر-جیندیرلا ئورتولور و شهرین کناری ایله ایویمیزه گتیردیلر. نبضینی یوخلایارکن، مقصدیمی آنلایان محمد بیردن سوزونو کسهرک:

— دوکتور، عیث یره زحمت چکیرسینیز، من قطعیا خسته دگیلم، دیدی. — من خسته دگیلم، عقلمده ئوزومده دیر. گورورسونوزکه، هر شئی یادیمدا دیر. یاخشى یادیمدا دیر، قایمیزدان بیر روس قادینی کچیردی، الینده بیر دسته چیچک واردی. او بو چیچکلری قبرستانا آپاریردی. اونون قارشیسینا یویور. دوم، — چیچکین بیرینی منه ویر، — دیدیم. قادین منه باخدی و ایکی چیچک ویردی. او چیچکلری آلب قبرستانا یویوردوم و آتامین قبری اوستونه قویدوم. سونرا یاش تورپاق اوزرینده اوزاناراق، کیچیک اوزومو قبره دایادیم. سویوق تورپاغی ایستی گوز یاشاریملا ایسلاداراق، اوزون — اوزون آغلادیم. پائیز آخشامینین کولگی سوموکلریمه ایشله ییردی. بوتون بدنیم تیتره ییردی. بوندان سونرا خسته لندیم و اوچ آی یاتدیم. دوکتور، بلکه من سیزه مانع اولورام! — دیدی.

— یوخ، عکسینه، من سیزین صحبتینیزدن چوخ ماراقلانیرام، — دییه تز جواب ویردیم.

— من آزمیشام، داخمامیزی و بوتون رایونوموزو ایتیرمیشم. قاپیدا سیزین

آدينيزى اوخويوب، وقتيله معالجه ايتيرديگيم كهنه بير دوست كيمي بعضى شيلر ئوگرنمك ايچون يانينيزا گلديم.

— آخى نجه اولدوكه، بئله ساغلام و قوتلى بير آدام اولدوغونوز حالدا، بيردن آدينيزى و ايوينيزين يرينى ايتيردينيز؟

— من ايويميزين يرينى ايتيرمه ميشم، يرينى تانييرام، بونا هئچ شبهه اولايلمز، آنجاق ايش اوراسيندا ديركه، ايويميز ئوز يرينده يوخدور. قونشو ايولرده يوخدور. رايونوموزدا يوخدور.

— ايودن نه زمان چيخيمشدينيز؟

— منيم باكيان چخديغيم آلتى ايلدير. دونن گلديمش. واغزالدان بير باشا ايويميزه طرف گيتديم، آنجاق ايويميزي يرينده تاپماديم. بيزيم هميشه توزلو-تورپاقلى، قيشدا ايسه بوغازا قدر پالچيق اولان اگري-اوگرو كوچه-ميزين يرينده گنيش و ياخشى دوشنميش بير كوچه گوردوم. شهرين بو باشيندان او باشينا قدر گوز ايشله ديگجه گورونن بير كوچه. تراموايلارين آردى كسيليردى، زنگ سسلرى كوچهنى دولدورموشو. ايويميزين داليندا، هميشه پئينله دولو اولان دونگده گوزل بش مرتبه لى بير ايو يوكسليردى. آدمالاردا دگيشن كيمي اولموشو. ابدى ياس و تعزييه تاثيرى بوراخان قارا چادرالارا بورونموش يكرنگ انسان كولگه لرى عوضينه، كوچه ده ايندى مسعود گنجليگين خوش قهقهه لرى يوكسليردى.

— هه، ديمك سيزين ايوينيزين يرينده كوچه ساليتميشديز؟

— نجه يعنى بيزيم ايويميزين يرينده؟ بس قونشولارين ايولرى؟

بوتون كهنه، بوگرو اوسته اگيلميش چنبره كندى يوخ اولموشدور. من شائيب قالديم. قبرستانا گيتمك ايچون تهيه قالدديم. يولو چوخ ياخشى خاطرلاييرديم. اما نه فايداكه، قوجا قبرستاندان اونون كهنه حصاريندان، چالا-چوخوروندان، سوكولموش كهنه قبرلرين آچديغى اوچورومدان بير اثر گورمه-ديم. آتاميندا قبرينى تاپماديم. بو ابدى سكوت دنيا سينين يرينده گنيش خيابانلى، قشنگ بير پارک عمله گلמידير، آتامين قبرى يرينده ايسه بير چيچك ليك ساليتميشدير. من بورادان ايويميزه گيدن جيغيري تاپماغا چاليمد.

لاكن تاپماديم. او دار، سوروشكن جيغيرين بربنده آسفالتلا دوشنميش، مينيك و يوك ماشينلارينين، اوتوبوسلارين آرامسيز حركتيندن قارا آيناكيمي پارلايان گنیش بير يول گوردوم. منه ائله گلدی که، بورادا بير زلزله اولموش، وولكان كهنه و قارائليق چنبره کندينی باتيراراق، عوضينده يرين درينليكلريندن تمیز ايولی، گنیش کوچه لی، گوزهل، ياشیل پارکلی، الوان چيچكلرله گولومسەين، بهار نشئه لی ينی بير شهر چخارميشدير. من واغزالا دونمه لی اولدوم...

— بو گوردوكلرين بيس شئیمی دير؟
— ديميرم که، پيسدير. آخی بس عايلم، قوجا آنام نجه اولدو؟ قوجا، عوام، سوادسيز و کومکسيز قادين هارا پناه آپارا بيلر؟ بس کيچک باجيم، آرواديم؟...

— سيزين بورادا آروادينيز قالميشديمي؟
مصاحيمين رنگي بيردن دگيشدی. او، درين بير آه چکيب:
— آنام ئولندن سونرا،—دييه جواب ويردی،—آنام ايولرده پالتار يوماغا باشلادی، قبيک—قوروشلا آجليق ايچريسینده ياشاديق، سويوق قيشلاری آج و چيلپاق کچيرديک. آپريل انقلابيندان سونرا کوچه ده منه بير کيشی راست گلدی. بو کيشی، وقتيله منی قارا نفت سئليندن کنارا چکن و آتامين ميتینی ايويميزه گتيرن ايشچی ایدی. منيم ايشسيز اولوغومو بيليب دیدی:
— اوغلوم، من ايندی آذرئفتده بوروق اوستاسييام. اگر ايشله مک ايسته—
ييرسن، سئده ئوزومله آپايريم، بيزه ايندی ايشچی چوخ لازمدير.

من ايشه گيرديم و عين زماندا فابزاووچدا اوخوماغا باشلاديم.
اوستا صمد ئوز کيچک قیزی و قوجا آروادی ايله بيزيم کوچيه کوچدو.
قیزی قارا قاش، قارا گوز، منيم نظريمه گوزهل بير قیزدی. علی بايراموف کلوبوندا ايشله يير و اورادا اوخويوردو. بيز دوستلاشدیق. من اونو سؤدوم، او منی. اوستا صمد چوخ ياخشی کيشی ایدی. من اونون ال آلتيسي ايديم. بونا باخميا ياراق، او راضی اولدو. پول توپلاييب، گوجلە ايکی دست پالتار آلدیم و آنامين يگانه قاشلی قیزیل اوزگونوده اوستونه قويوب ايولندیم.

بیر نچه آیدان سونرا منی اوخوماغا گوندر دیلر. من بیر چوخ شهرلری، مسکوانی و لنینقرادی گزیب، سونرا کونوللو اولراق اوزاق شرق اوردوسونا یازیلدیم. بوندان سونرا داها اونو بیرده گورمیشیم. بلی دوکتور، او منی سئویردی، مزده اونو. بیر مدت مکتوبلاشدیق، بیر-بیریمیزه عاشقانه سوزلر یازدیق، اما بیردن اونون مکتوبو کسیلدی. سببینی بیلیمه دیم و بئله لیکله اونونلا علاقم کسیلدی. آنجاق بو یاخینلاردا بیر یولداشیم منه یازمیشدی که، اونو گوروب، او ساغدییر و بورادا بیر دوکتورلا یاشاییر. بیلیرم، اونو یوخسوللوق وادار ایدیپ، او منی صمیمی اولراق اورکلن سئویردی... کومک سیز آرواد من سیز نه ایده بیلردی؟

— چای گتیر سینلر،— دییه زنگی باسدیم.

زنگین سسینه کیمسه گلمه دی.

قوشو و اتاقدان فیروزه نین سسی ایشیدیلدی.

— هئچ کس یوخدور، دوکتور، بوگون ماشانین استراحت گونودور. محمد بیردن یریندن سیچرادی، بیر شئی خاطرلادی و هئچ بیر شئی سوروشمادان اوتوردو.

— اگر سیز ئوز ایوینیزی ایتیرمیش سئیزسه، قایناتانیزی، اوستا صمدی تاپا بیلر سئیز،— دییه صحبتی تزه لمک ایچون اونا مراجعت ایتدیم.

— اونون یانینا معدنلره گیتیمیشدیم، بوروقلاردا آختاردیم، سوروشدوم. ایندی معدنلر اولکی کیمی دگیل، ۲۸—نجی ایله نسبتا بئله دگیشمیشدیر. نفته بولاشمیش آدمالاردا چوخ چتین راست گلک اولور. هامی تر-تمیز گئیینیب، ائله پیل که، توپا گیده جکدیر. بیر کرانی ویا ویتتی بورماقلا کومیر سورلارین ویا موتورلارین ایشینی نظاما سالیرلار. کهنه، توزلو یوللار، آرابالار و دروقلاردا یوخ اولموشدور. هر یرده پارلاق آسقالت و سرعتله یوروین ماشینلار! دیمک اولار که، بوتون معدنلره تراموای و دار دیمیر یول خطی چکیلیمیشدیر.

— دیمک، اوستا صمدی تاپمادی نئیز؟— دییه صبر سیز لیکله سوروشدوم.

- یوخ، تاپمادیم. دیدیلرکه، او ایندی بویوک بیر اختراعچیدیر. بیر نجه اختراعی وار، ایندی اونو آمریکا یا گوندنریشلرکه، گینیب اوراداکى نفت صنایعی ایله تانیس اولسون. بو خبر منی، البته، سئویندیردی. دوشونوم که، بیر بارچا چورك ایچون ئوزو قازدیغی قویو یا گیرهرك، آقائین سیلله و یوموروغو آلتیندا ایشلهین، ئوزونو زهرلی قازلارین، ئولومون قارا آغزینا آتان ایشچی، ایندی ئوز باجاریق و تالانتینی گوسترمکه امکان تاپمیش، ایندی اختراعچی اولموش، آمریکا گیتمیشدیر.

- آروادینیزی دا تاپمادینیز؟

- یوخ، آروادیم و بالاجا باجیم حقیقده کیسه بیر شئی بیلیمیر. آروادیمین ساغلیغی حقیقده یازمیشیلار. باجیم ایسه یقین که، آجیندان محو اولوب گیتمیشدیر...

- سیز ایندی طلبه سینیزمی؟

- بیتیرمیشم. من مهندس، ماشین انشاآتى مهندسى.

قاپی دو گولو.

- گیرین،- دینیم. مصاحبیم پایروس چکمه حاضرلاشاراق، پورت- سیگارینی الینده توتموشدو. قاپی آچیلدی، فیروزه آغ، تمیز دوکتور حالتیندا ایچرییه گirdی.

- آلتلی اشکافا قویوب باغلادیم. گیدیرم. بوگون اصلان کونسرواتوریادا! چخیش ایده جک، منیم ایچون بلیط گتیرمیشدیر. ایندی زلیخادا، بالاخانم خالادا گله جک.

مصاحبیم فیروزه یه چوخ دقتله باخیردی. لاکن او هله قیزین یالتیز آرخاسینی گوروردو. یونا باخمایاراق، محمد اونو گورمک و سسینی ایشیتمک ایچون سحرکار بیر قوه ایله یریندن قالخیر و بویلانیردی. او، پایروسو الیندن سالدی و اگیلیب گوتورمک ایسترکن بلله؛ فیروزه دن گوزلرینی آیرا بیلمه دیگی ایچون، الینده کی پایروسلاری دا داغیتدی.

زلیخا و بالاخانیم آدینی ایشیدر - ایشیتمز پایروسلاری یره قویوب دیکلدی. من اونا دقت ایدیردیم. منه باخیب فیروزه ده دونو و منیم باخدیقیم

جهته باخدی. مصاحبیم. ایندی اونو تماميله گوروردو. او، آنلاشيلماز بير دویغو ايله تیتره بیردی. دوش قفسی هوا ايله دولو اولدوغو حالدا، نفس بئله چکیردی. کیشیلره قارشى همیشه لاقید اولان فیروزه، نه دنسه اونا طرف دونلو. من اونوندا هیجانلار کچیردیگینی حس ایتدیم. محمد سوزه باشلارکن، من اونون اوزونو گورموردوم. گوزوم فیروزه ده ایدی. من یالنیز محمدین یوموشاق و هیجاندان تیترهین سسینی ایشیتدیم. او یالنیز بير سوز دییه بیلدی:

— فیروزه!

اونا باخارکن، منه ائله گلدی که، بو ساعت فیروزه نین اوزرینه آتیلماق، اونو قوجاقلایماق و ئویه جک. بو حال منه چوخ غریبه گلدی، چونکه فیروزه ده بونا مایل ایدی، قیز جلد منه باخدی. قارا گوزلرینده قیقیلجیم پارلا بیردی. فیروزه هئچه ده اونو قوجاقلماق ایسته یین بير گنج مهندسدن اوزاقلماق فکیرینده دگیلدی. گنج مهندس اونو قوجاقلماق ایچون بير آددیم ایره لیلهدی، لکن سونرا، نه دنسه، دایاندی: رنگی قاچدی، اود کیمی یانان آل یاناقلاری گیتدی که آغارماغا باشلادی. یانان گوزلرینین پاریلتیمی یوخ اولدو، گوزلری یارییا قتر یومولدو، دایاندی و دوشوندو. بيردن محمد تیترهین دوداقلاری ايله:

— سن بورادا یاشاییرسان؟— دییه یاواشجا سوروشدو.

— ئوز ایومیزده یاشاییرام،— دییه فیروزه هیجانی نی زورلایاراق، جواب

ویردی.

من ایندی آنلادیم که، گنجلیک ئوز الوان رنگلرینی بو انسانلارا بخش ایتیمیشدیر. دوداقلاری گاه قیقیرمیزی قیزاریر، گاه سارالیر، گاهدا کتان کیمی آغ آپباغ آغاریردی.

محمد گوزلرینی گنیش آچیب، فیروزه ده دیک باخاراق:

— آنام هارادادیر؟ زلیخا هارادادیر؟— دییه سوروشدو.

— بير یرده یاشاییریق. بیزه شااومیان پاسولکاسیندا منرل ویریلر.

ایندی گیده ریک گوررسن...

— سن منى ايويىنيزه آپاراچاقسان؟..
— من سنى ئوز ايويىمىزە آپاراچاغام. من تعجب ايديرم، نيه سن ئوز
ايويىنە دگيل، بورايا گلميشسن؟

— من سىزى آختايرديم. بس او آعلان كيمدير؟
— گيده زيك، گوررسن، ديهيه فيروزه گولومسەيه رك. جواب ويردى:
— من ده سزى ماشينلا آپارا رام، ديهيب، علاوه ايتديم و اوتاقدان چخديم.
قايداركن ايشى باشقا حالدا گوردوم. محمدىن اوزو تاماميله دگيشميشدى،
گوزلرى آليشيب يانيردى. او گولوردو. فيروزه ايسە گوز ياشلارنى
سۇزديرمەك ايچون گوزلرىنى سيليردى. منە ائله گلدی که، او آغلايیر، لاکن
درددن دگيل سۇيىنچىندن آغلايىردى.

— هه، ماشين حاضردير، گيديريك؟ ديهيه تكليف ايتديم.
محمد ئونگم بير سسلە:

— گيديريك، دوكتور! ديهيه جواب ويردى و آددىملادى.
من ماشينا مينىب سورمگە حاضرلاشيركن، محمد سۇيىنە رك:
— ماشين ئوزونوزوندور؟ ديهيه سوروشدو.

بونو منە، سرحد بويونا يايىلميش طاعون خستەليگىنى تىز و موفقىتله
تسوييه ايتديم ايچون مكافات وىرمىشلىر.
يۇنگول «قاز» يىنى آسقالتىن آينا سينە سيندە آخىب گىتدى. چوخ سرغتله
سورمور و هردن قايدىب اونا باخىردىم. او، حيرتله اطرافا باخىردى. الكترىك
ايشىقلارينا غرق اولموش كۈچەلرى، چوخ مرتبەلى يىنى ايولرى، كۈچەلرە
تسەلى قەقەلرە گولن شىن آذربايجانلى قادىنلارى و گىجلىرى نظردن كچىرىردى.
كومونىست كۈچە سيندن انىب «كتاب سرايى» يانيندان كچركن، او، كوكسونو
ئوتوردو؛ بو، حيرتدن دگيل، سۇيىنچىن ايدى...

— اشى، بونلار شەهرىن باشينا نه ايشىر گتيرىرلر؟ ديهيه باغىردى.
من اونو داھادا تەجىلندىرمەك ايچون ماشىنى ساخلايدىم و فيروزەدن
ماشىنى اداره ايتمە سىنى رجا ايتدىم. فيروزە آزادوتودورون درنگىندە چاليشردى.
شەھرە ماشين سورمك وثيقەسى و اردى، چوخ زمان تەك باشينا سورردى. فيروزە

سوکانین دالیندا اوتوروب ماشینی ایشه سالارکن، محمد ینه تعجب ایچینده
ایندی:

— اشی، بونلار نه ایندیر؟

محمدین یانیندا اوتوروب:

— «بونلار» کیمدیر؟—دییه سوروشدوم.

— بیزیمکیلرده! هله دونن، من گللیگیم گون بورادان کچمیشم. تانیدیغیم
بیر مرتبه لی کهنه بیر ایوی سوکوردولر. بوگون ایسه بورادا گوزهل بیر
پارک سالینمیشدیر، آسفالت، آغاجلار، فانتان... بلکه ایکی گونون ایچینده
کهنه ایوی سوکمک، یری دوزلتمک، حتی آسفالتلاماق و آغاج اکمک او قدرده
تعجیلی دگیلدیر. تعجیلی اوراسیدیرکه، دونن اکیان آغاجلار بوگون چیچک
لنمیشدیر و تزه یارپاقلاری ایله گوزلری اوخشاییر. من هله دونن قوبا
میدانیندان کچدیم. بوراسی، وقتيله شرق مدنیت سیزیگینین ان نمونه وی بیر
مرکزی ایدی. بورادا دایما نریلده یین دوه لر ییغینجا ق قوراردی. اوزون و قیسا
ساققاللی دلالار او طرف—بو طرفه یوگوردی، درویشلر دیشسین ایلانلارینی
اویناداراق، امامین شجاعتیندن و صاحب الزمانین اوزونقولاغا سوار اولاراق
ظهور ایده جه گیندن دانیشاردی. دونن ایسه نه گوردوم... بوتون او شرق
کهنه لیگی آرادان قالذیریلیمش، اونون یرینده تزه و تمیز بیر باغ
سالتمیشدیر. بورادان یوزلرله ماشینلار، اوتوبوسلار ئوتوب کچیر، انقلابدان
قاباق تریاک آلویری و تریاک چکمکه مخصوص کوچه لری ایله مشهور اولان
بیر مرتبه لی خانم کاروانسراسی خرابه لیگی یرینده یددی مرتبه لی بویوک بیر
بینا یوکسلمیشدیر.

ماشین شاومیان باسولکاسینین آسفالت کوچه لری ایله اوچوردو.
فیروزه ئوز سئویملی نغمه سیننی اوخویاراق، جسارتله ماشینی اداره ایندیر
و کهنه ارمنی کننن خرابه لری اوزرینده یوکسلمیش چوخ مرتبه لی گوزهل
ایولری بیر—بیر گریده بوراخیردی.

محمد فیروزه نین ماشینی اداره ایتمه سینه باخیر و دیددی:

— باخ، گریده قالمیش عوام بیر قادین ایندی حکیمدیر، ماشین سورور. بو، انقلابدیر؛ حیاتدا انقلاب، معیشتده انقلاب، انسانلارین شعوروندا انقلاب... ماشین آلتی مرتبه‌لی بیر بینانین ایکینجی قایسی ئونونده دایاندی. فیروزه ماشینین آچارینی گوتوردو، ایکینجی مرتبه قالدیق. بیر اوتاغا گئردیک. فیروزه دوگمه‌نی بوردو، ایو الکتریک ایشیغینا غرق اولدو. محمد سئوینجیندن باخیردی. تمیز پارکت آینا کیمی هر شئی ئوزونده عکس ایتدیریردی. قاز یچلری آینادان قالمیردی. فیروزه تز یوگوروب پنجره‌نی آچدی، بویوک بیر آغاجین بوداغی ایچری سوخولدو و سانکه خوش بهار یلی ایله حرکت گئلن تزه یارپاقلار فیروزه‌نی تبریک ایتمکه باشلادی. فیروزه، جانلی انسانلارلا گوروشورموش کیمی: خوش گوردوک، خوش گوردوک، دوستلاریم!—دیه یارپاقلارین تبریکینه جواب ویردی.

محمد گوزلرینی و آغزینی گنیش آچراق، اوتاغین اورتاسیندا دوروب، هوندور آغ سقغه، پنجره‌له. میله و بوتون گوردوگو شئیلره باخیردی. — باخ، بو منیم اوتاغیم، بو چارپاییم، بودا عسگرین چارپایسی. بیردن محمد توتولسو، گوزلری پاریلدادی.

— هانسی عسگرین؟—دیه تعجبله سوروشدو. — اریمین، گله‌جکده دوکتور اولاجاق عسگرین،—دیه ساکتجه جواب ویرن فیروزه زلیخانین، بالاخانم خالانین اوتاقلارینی، قوناق اوتاغینی، واننا اوتاغینی، مطبخی، بالکونو گوستره‌رک، معلومات ویریردی.

اونلار قاییدیب یانینا گلدیکده، قاپی آچیلدی و اوتاغا سس—کویله گنج بیر قیز و ایگیرمی یاشلاریندا بیر اوغلان گئردی. اوغلان تمیز و قشنگ گئییمیش بیر بالاچا اوشاغین الندن توتموشدو. — فیروزه، بوکلکباز منی آلداتماق ایسته‌ییر،—دیه قیز شن و گورولتولو قهقهه‌لرله فیروزه‌یه مراجعت ایتدی.

قیز منی گورر—گورمز یوگوردو و ظریف اللری ایله بوینومو قوجاقلاییب، اوشاق کیمی یاناقلاریمی ئوپمکه باشلادی.

— آتاجان، سنین بو کلکباز اوغلون آصلان منه کلک گلمک ایسته ییر.
 بورادا آصلان حيله گرجه سینه آچیقلى ییر وضعیت آلدی و:
 — زلیخا، من سنه یاد کیشیلرله ئوپوشمگی قىغن ایديرم،—دی.دی.
 — او سنین ایشین دگیل. کثفیم نجه ایسته ییر، ائله ده ایده جگم. بو نه
 خصوصی ملکیت چیلک خاصیتدیر؟—دییه قیزگوزهل باشینی دونده ره رک، جواب
 ویردی. آصلان ایسه گولور و دییردی:
 — یاد کیشیلرله ئوپوشمک، همده کنار آداملارین یانیندا...
 — کنار آدام کیمدیر؟—دییه قیز تز اطرافینا باخیپ، یاندا دوران محمدی
 گوردو. توتوللو، مندن ال چکدی و دقتله قوناغا باخدی.
 محمد دینمیر، گولومسه ییردی. بیردن زلیخا قهقهه ایله گولدی. محمد
 طرف یوگوردو. وحشی پیشیک کیمی اونون بوینونا توللاندی. برک—برک
 قوجاقلادی و گوزلری یاشاردی.
 — قارداشیم، عزیز قارداشیم!—دییه هیجقیریقلارلا گولهرک تکرار ایتدی.
 — یاخشى ایشدیر، گلنن اولسون، مندن باشقا دنیانین بوتون کیشیلری
 ایله ئوپوشسون، ئوزوده منیم یانیمدا... بوشاییرام، گیدک بو ساعت زاقسا،
 گیدک،—دییه آصلان ظرافتله آچیقلا ندی.
 زلیخا محمدین قوجاغیندان چخما ییب، گوزهل باشینی اگدی و آصلانی
 حرصلندیرمیش کیمی، جواب ویردی.
 — او سنین ایشین دگیل، کیمینله و هارادا ئوپوشمک ایسته سم... گیدک
 زاقسا، بوشانا ق.
 محمد گولهرک:
 — نه بوشانا ق، زلیخا! سن منسیز، من بورادا یوخ ایکن اره گیتیمش سن؟
 قیز ایسه قهقهه ایله گولهرک:
 — قارداشیم، او سنین ایشین دگیل. بو نه کهنه پرستلیک دیر؟ هارادا،
 هاچان، کیمه اره گیتمک ایسته سم، گیده بیلم،—دی.دی.
 محمد بیر شئی دیمک ایسته دی، حتی باشلادی دا:
 — دونه قدر آغزیندان سود قوخوو گلیردی...

لاكن زليخا كيمسديه دانيشماق امكانى ويرميردى:
- او، دوندى، ايندى ايسه معلميم، حسابدان، هندسه دن، جبر دن و
تريگونوميتر يادان درس دييرم. تشكرده آلميشام، ايندى گوستره ريم...
- ائله بير دفعه ليك دى كه، رياضياتدان دا،-دييه آصلان اونون سوزونو
كسدى.

- او سنين ايشين دگيل، كئقيم نجه ايستر ائله ده دييرم،-دييه قهقهه
ايله گولو و اينجه دوداقلاريني قارداشيني دوداقلارينا ياپيشديرى.
بو حالدا فيروزه الكتريك چاينيكى ايله ايچرى گيردى. قوجا قلاشان
زليخانى و محمدى گوروپ:

- اى، منيم اريمى ئوپمه، او «بين الخلق» دگيل،-ديدى.
- او سنين ايشين دگيل، كيمينله...
زليخا سوزونو بيتيرمه ميشدى كه، آصلان بير رپليكا آتدى:
- گورونور، منيم نشانليم «بين الخلق دير»، ائله مى!
قىزلار گولوشدولر. محمدين اوزو جدى بير وضعيت آلدى. او، جسارت سيز
بير حالدا ياواشجا:

- نه ار، فيروزه! آخى سن ديدين كه، سنين عسگر آدلى، گله جكه دوكتور
اولاجاق بير ارين وار.
قادينلار قهقهه ايله گولوشدولر.

زليخا تز قارداشندان آرالانىپ، بالاجا اوشاغى قوجاغينا گوتوردو
و ديدى:

- اونون اري بودور. گله جكه، ئوزو ديدىگى كيمى، دوكتور اولاجاق.
عسگر يولداشين ايندى دوز آلتى ياشى وار.
زليخا اوشاغى آتاسينين قوللارى آراسينا آتدى. محمد اوشاغى باغرينا
باسدى.

فيروزه گولركن، ارينين قولوندا توتلو و:
- ايندى گل گيدك، ال-اوزونو يو،-ديدى.

محمد مقصر بیر حالدا هئج بیر سوز دیمه‌دی، آنجاق اوشاغی داه‌ا برک باغ‌رینا ب‌اس‌دی. فیروزه اونون قولون‌دان توتاراق آ‌پ‌اردی.
اونلار اوتاق‌دان چ‌خ‌م‌ایش اوتا‌غا س‌س-ک‌ویلو ایری بیر ق‌ادین گیر‌دی؛
قوللاری چ‌یرمان‌یش‌دی. یوک‌س‌ک‌دن دیدی:

— فیروزه، منه بیر آ‌ز کاغذ ویر، ئوزونده گل کومک ائله، دیوار غ‌ز‌تینه
بیر مقاله ی‌ازیم، او بروک‌رات، زیان‌چی تاختالاری و دمیر حصه‌لری جیه‌ط‌ده،
یاغ‌یشین آ‌لتین‌دا سا‌خلای‌یر. دییرم خراب اولار، دییر سنین اخی‌ت‌ارین یوخ‌دور‌که،
منیم اوستومه چ‌یغ‌یراسان، من ماتریال حصه‌سی مدیریم، ماتریاللار ایچون
مسئول منم.

زلیخا بیر اوشاق کیمی آناسینا طرف یو‌گ‌وره‌رک:
— البته، آ‌نا، باش‌ق‌اس‌نین ایشینه ق‌اریش‌ما‌غا سنین حقین یوخ‌دور، هله
قالسین اونون اوستونه چ‌یغ‌یرماق-دیدي.

— نهجه یعنی حقیم یوخ‌دور! من یرلی کومیت‌ه‌نین عضویم. بلکه اوباشا
دوش‌م‌ور، بلکه قص‌دا ماتریاللاری خراب اید‌یر. دییه کیچیک عس‌گری قوجا‌غینا
آ‌ل‌دی.

فیروزه قیزار‌م‌یش، دوداقلارینی نه ایچونسه سیله‌رک، اوتا‌غا گیر‌دی.
نشئه ایله:

— بالاخانم خالا، من اره گید‌یرم-دیدي،-باخ، نشانلیم‌دا بور‌اد‌ای‌ر. گل،
تانیش اول!

فیروزه ق‌ارینی چ‌که-چ‌که ال-اوز یویولان اوتا‌غا آ‌پ‌اردی. من ق‌ارینی
آنجاق سون سوزونو ایش‌ت‌دیم:

— نه اولار، قیزیم، مح‌م‌ده ئوزونه بیر باش‌ق‌اس‌ینی ت‌اپ‌ار.

زلیخا شن بیر حالدا یو‌گ‌وروب منی قوجا‌ق‌ل‌ای‌راق:

— من‌ده باش‌ق‌اس‌ینی ت‌اپ‌دیم، باخ، بوک‌یش‌ینی،-دیدي.

— یاخشی ایش‌د‌یر، اونلار اور‌ادا ئوبوش‌سون، بونلار بور‌ادا. بس بیز
آ‌دام‌زاد دگیلیک،-دییه ینه آ‌صلان ظرافت ایت‌دی.

— او سنین ایشین دگیل،— دیدی،— تصنیفی مقاماندان آیرا بیلمه‌ین هر اوشاغی، هر ایگیرمی یا شلی بسته‌کاری ئویمه‌یه‌جگم که...
— اودورکه، سن ئوز گله‌جک اریندن باشقا هامی ایله ئوپوشنده نیوتون بیرنه گاه آرخی‌متدن، گاه‌دا بی‌قافوردان یاپیشیرسان.

— او سنین ایشین دگیل...
پلاستیکا حرلندی، قیز نشئه ایله یریندن سیچراییب، آصلانا طرف یوگوردو و هامار، پارلاق پارکت اوزرینده سوزمگه باشلادیلار.
اوییری اوتاقدان آنا ایله اوغولون نجه گوروشدوگونو بیلیمیر، آنجاق اونو بیلیم که، اونلار اوتاغا گیررکن، محمدین اوزو ترتیمز، بالاخانیم خالا ایسه قولاقلارینا قدر صابون کوپوگونه بولاشمیشدی.
من آینا ایله اوزبه‌اوز اوتورموشدوم، قونشو اوتاغین بیر حصه‌سی بو آینادا گورونوردو.

فیروزه‌نین بویوک بیر حظ له ارینن اوزرینه اودیکولون سپدیگینی، بیر— بیرینه باخدیقلارینی، فیروزه‌نین اونو قوجاقلادیغینی و حرارتله دوداقلارینین بیر— بیرینه یاپیشدیغینی آیدینجا گوروردوم.

— نه اولان،— دئییه دوشوندوم،— سوسیالیزم ئوپوشه ضد دگیلیر...
دوغروسونو دیسک، من غبطه ایدیردیم. من فیروزه‌نی قیسقانیردیم، اونلارین بختیار اقلارینا، گنجلیگینه، بختیارلیقدان آلشیب یانان گوزلرینه غبطه ایدیردیم و: «نچین ۲۸ یاشیندا دگیلم؟» دئییه حیفسیله‌نیردیم.
زلیخا پیانو چالارکن، فیروزه ایله آصلان پارکت اوزرینده سوزرکن، بالاجا عسکر گوجلنه‌نه‌سینی اویناماغا دارتارکن، محمد یانیمدا اوتوردو و مسعود بیر حال ایله یاواشجا:

— ایندی هر شئی منه آیدیندیر،— دینلی،— بیر باخین، وک‌تور، کهنه باکی نه ایدی، ایندی نه اولموشدور! بو اول نه ایدی، ایندی نه اولموشدور! خام آدام بئله شئیدن ئوزونو ایتیرمزمی؟ سیز ایسه منیم نهمیمی یوخلاییردینیز.

اقتصادياتدا انقلاب، حياتدا انقلاب، معيشتده انقلاب، انسان شعوروندا انقلاب.
بو انقلاب طبيعتين كهنه قانونلاريني بئله دگيشديرير. چيلپاق، قوملو دوزلري
۲ گون ايچريسينده ياشيل، چيچكلي پير باغا دونديرير. اونون سايه سينده
ئولو قبرستان بئله جانلانير، مدنيت و استراحت پارکينا چوريلاير.
محمد دوغرو دويردي. لاکن من اونا مصلحت گوردوم که، سابعادان آينانين
يريني دگيشسين.

دنیز یایینلاری

دیری ۳۵ قران